

SZAKDOLGOZAT

KOCSIS RÓBERT TAMÁSNE

Gyógypedagógia

Kaposvár

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Gyógypedagógia

SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNY ÉS INTERNET

Online program fejlesztési lehetőségei

az SNI gyermekek oktatásában

Belső konzulens: Tóth-Szerecz Ágnes
egyetemi tanársegéd

Külső konzulens:

Készítette: KocsisRóbert Tamásné
Gyógypedagógus hallgató
Neptun kód:RCV6Y3
Levelező tagozat

Neveléstudományi Intézet, Gyógypedagógiai Tanszék

Kaposvár

2023

Tartalom

BEVEZETŐ.....	3
1.1.Témaválasztás indoklása és a dolgozat felépítése.....	4
2. A KUTATÁS ELMÉLETI HÁTTERE.....	6
2.1. Az autizmus-spektrumzavar története.....	6
1.2. Tudományos kutatások.....	10
3. SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNY FOGALMA.....	13
3.1. Autizmus Spektrum-zavar fogalma, tünetei.....	13
4. FEJLESZTÉSI TERÜLETEK.....	17
5. ASD-KVÍZ BEMUTATÁSA.....	18
5.1. A fejlesztő gyakorlatok 12 fejezetének részletes bemutatása:.....	20
6. KUTATÁS.....	28
6.1. Kutatási kérdések.....	28
6.2. A kutatás menete.....	28
6.3. A kutatás helyszínének bemutatása.....	29
6.4. A kutatásban résztvevők.....	31
6.5. A kutatás feldolgozása.....	32
6.4. Kutatási kérdések megválaszolása.....	38
7. ÖSSZEGZÉS.....	41
8. KÖVETKEZTETÉSEK MEGÁLLAPÍTÁSOK.....	42
9. IRODALOMJEGYZÉK.....	43
10. INTERNETES FORRÁSOK.....	45
11. ÁBRAJEGYZÉK.....	46
12. MELLÉKLETEK.....	47
A SZAKDOLGOZAT TARTALMI KIVONATA.....	51

BEVEZETŐ

*„Azt szoktam mondani, autista vagyok. Ez nem múlik el,
végigkísér az egész életemen, de az ember egyre inkább,
más vonalon el tudja kerülni ezt a fogyatékoságát. Ez
olyan, mint a született vak. Ha szerencséje van és ehhez
segítséget kapott és elég ügyes, akkor a szemét más
érzékszerveivel pótolni tudja.*

Mikroszkópon azonban soha nem fog dolgozni.

*Az autista, ha tudatos lény, sok mindent megtanul, és szép
lassan megtanulja, hogy mire kell vigyáznia, és ha van
megfelelő segítsége, egészen jól elboldogul az életben.”*

(Haselfux Péter)

Dolgozatomban az autizmussal élő gyermekek egyik lehetséges fejlesztési formájával, az ASD- kvíz autizmus specifikus fejlesztő online program alkalmazásával és hatásaival foglalkozom.

A XXI században az IKT eszközök használata és az internet a minden napok részévé vált. Tapasztalataim alapján a gyermekeknek nagy motivációt jelent, ha számítógépen lehetőséget kapnak a tanulásra. Autizmussal élő diákok szempontjából számos előnye van, hiszen egy ilyen online program segítségével otthon családi környezetben is megoldható a fejlesztés. Megvalósulhatnak a legfontosabb szempontok, hogy az autizmussal élő gyermekek és fiatalok jól tudjanak működni a hétköznapi életben és boldogok legyenek. A téma fontossága abban is megmutatkozik, hogy az Európai Bizottság által megfogalmazott 2004-2010 között érvényben

lévő „Esély egyenlőség a fogyatékkal élőknek: európai cselekvési terv” kiemelten foglalkozott a fogyatékossgal élő emberek élethosszig tartó tanulásának elősegítésével pl. az IKT eszközök alkalmazásával, online programok bevezetésével.

1.1.Témaválasztás indoklása és a dolgozat felépítése

Dolgozatom témájaként a sajátos nevelési igényű (továbbiakban SNI), tanulók azon belül az autizmus-spektrumzavarral diagnosztizált (továbbiakban autizmussal élők) esetében az interneten elérhető ASD-kvíz online fejlesztő program bemutatását és mint fejlesztési lehetőség vizsgálatát választottam.

2020. márciusában az online oktatás egyik napról a másikra, életünk részévé vált. Számomra nagy kihívást jelentett, két gyermekem autizmusban érintett és munkám során autizmussal élő gyermekeket segítek, mint gyógypedagógus hallgató. Intézményünkben pedagógusok, diákok és a szülők együttműködve folytatták a tanulást, tanítást egy teljesen új szintéren. Tanáraink egymást segítve osztották meg az általuk hatékonynak ítélt oldalakat, alkalmazásokat. Az online platformok segítségével, izgalmas, figyelem felkeltő multimédiás oktatási anyagokat szerkeszthettek a gyerekek részére. Az autizmussal élő gyermekek, az őket tanító pedagógusok és szüleik számára az online oktatás első napjai nehézségeket okoztak. A rugalmatlan gondolkodás, a megszokott napirend hirtelen megváltozása, a gyerekek egy részének érthetetlen és ijesztő volt, mások kifejezetten örültek, hogy nem kell bejárniuk az iskolába. Volt olyan diákunk, aki a számítógépét dühében kidobta az ablakon, mondván a gép játékra való és nem tanulásra. Tapasztalhattuk, hogy mennyire széles spektrumon mozog az autizmus kórkép. A gyógypedagógusok, tanárok, igyekeztek minél egyszerűbb és könnyen kezelhető oktatási felületeket használni. Az általunk használt internetes oldal az ASD Kvíz, vagyis Autizmus-specifikus fejlesztő rendszer, az autizmussal élő gyermekek és fiatalok számára lett létrehozva. 2011-ben fiammal részt vettünk a fejlesztő program tesztelésében, melyet Budapesten a Vádkert Gyermekek- és ifjúságpszichiátrián próbálhattunk ki. Én akkoriban önkéntesként dolgoztam az autizmussal élő gyermekeket fogadó osztályon. Innen volt a fejlesztő program ismerete. Online oktatás alatt az ASD fejlesztő órákon ezen oldalt használtuk és a pozitív tapasztalatok miatt, mai napig alkalmazzuk. Tanórákon egyéb más online felületeket is alkalmazunk pl: Sulinet Digitális Tudásbázist, LearningApps.org. Wordwall, stb. melyeknek szintén sikere volt a gyermekek körében.

XXI. században az online oldalak alkalmazása az oktatásban kikerülhetetlen. A fejlesztő órák során világossá vált, hogy sajátos nevelési igényű tanulóknak ezen belül kiemelten az autizmussal élő gyermekeknek a vizuálisan megjelenített tananyag érthető és motiváló. A fejlesztések alkalmával a gyermekek örömmel vettek részt a feladatokban és nem csak az SNI gyermekek, vagy a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő (továbbiakban BTMN) hanem a tipikusan fejlődő tanulók is. Az ASD kvíz feladatainak egy része az iskolapadból kikerülő fiataloknak nyújt segítséget, úgy gondolom jelenleg hiánypótló fejlesztési lehetőséget ad, az ellátásból kikerülő autizmussal élő felnőtteknek és szüleiknek egyaránt a minden napos tevékenységek megtanulásában (pl: hogyan lehet egy munkahelyen viselkedni.)

Dolgozatom első részében visszatekintek az autizmus történelmi múltjára, bemutatom a SNI, azon belül az autizmus-spektrumzavar (ASD) fogalom körét, tüneteit, diagnosztikus kritériumát, mely területeket érinti (autisztikus triász/ diád) a fejlődési rendellenesség. Követi a közelmúltban végzett autizmus kutatások eredményeinek összefoglalása. Intézményünk bemutatásával folytatom dolgozatomat. Ezt követően, szeretném bemutatni az online fejlesztő program fejezeteit, gyakorlati alkalmazását. Kitérnék a fejezetekben lévő feladatok gyakorlati tapasztalatára és hasznosságára, illetve arra hogyan segíti a gyermekeket a mindennapokban. Rámutatok, hogy mennyire hat motiválón az IKT eszköz használat és az online program alkalmazása a fejlesztések során.

Dolgozatomban arra szeretnék rávilágítani, hogy mennyire fontos az eltérő fejlődésű diákoknak a vizuális megsegítés, az interneten elérhető egyéb oktató programok mellett az ASD kvíz Autizmus-specifikus fejlesztő rendszer. Gyakorlati példákkal szeretném bemutatni, alkalmazásának osztálytermi tapasztalatait, majd összegzem az eredményeket.

Arra keresem a választ, hogy

1. Milyen készségek fejlesztésében adhat segítséget az online program?
2. A fejlesztések alkalmával enyhülnek-e a viselkedési problémák az osztályteremben?
3. Az autizmus legalapvetőbb problémája a kontextus érzékenység, hogyan javít a program ezen a nehézségen?

A dolgozat témájához kapcsolódva, az ASD kvíz megalkotójával készült riport segítségével szeretnék, választ kapni a kérdéseimre melyek a program ismertségével és hatékonyságának vissza jelzéseit érinti.

2. A KUTATÁS ELMÉLETI HÁTTERE

2.1. Az autizmus-spektrumzavar története

Évszázadokkal ezelőtt is létezett az autizmus-spektrumzavar, (továbbiakban autizmus /ASD) történelmi és egyéb forrásokban olvashatunk furcsa vagy nehezen magyarázható viselkedésű gyerekekről, emberekről. Például sokan úgy gondolják, hogy a 1800-as években Franciaországban leírt „vad gyerekek” valójában autisták lehettek. 1801-ben Itard a terápia során, feljegyezte egy Viktor nevű gyermek viselkedését. A szépirodalom, vallás, művészet, és a tudományos írások, egy-egy híresség viselkedésének megemlékezésében, hasonlóságot fedezhetünk fel az autizmusban gyakori tünetekhez. (Stefanik, 2005)

Az első fiú, akit autistának diagnosztizáltak Donald Grey Triplett. 1933-ban született, az Egyesült Államok déli részén élt. A róla szóló tudományos cikkel kezdődött el az autizmus leírása. Dr. Leo Kanner a baltimori pszichiáter 11 gyermeket vizsgált, mikor is rájött, hogy olyan rendellenességet lát, amit eddig még orvosi könyvek nem említenek. Donaldot az „1. eset-ként” sorolta be. „Infantilis autizmusnak” nevezte el a tünet együttest, amit utána rövidítettek autizmusra. Beamon és Mary Triplett ügyvéd és iskolai tanár gyermekeként született, a Mississippi állambeli Forestben. Donald visszahúzódó gyermek volt, aki soha nem reagált anyja mosolyára, nem figyelt a hangjára. Fura gépies hangon utánozta a hallott szavakat, a mimikát gesztusokat nem megfelelően értelmezte és használta. Leggyakrabban csak (echolált) azt ismételte, amit mástól hallott. Szülei elkövetek mindent, hogy közelebb tudjanak kerülni hozzá, de nem jártak sikerrel. Gyerekeket hívtak hozzá vendégségbe, de nem is nézett rájuk. Meglepetésként egy kosztümös Mikulást hoztak, de Donald fel sem emelte a fejét. Két és fél évesen karácsonykor dalokat énekelt vissza tökéletes hangszínből, amit előtte anyukájától csak egyszer hallott. Apja egy madzagra véletlenszerűen fűzött fel különböző gyöngyöket, Donald tökéletes memóriájával feltudta idézni a gyöngysor sorrendjét. Nem beszélt, de sejtették, hogy ép értelmű lehet. 1938 végén elvitték Dr. Leo Kannerhez Baltimore-ba. Aki megfigyelés, és vizsgálat után sem tudta eldönteni melyik pszichiátriai kórkép illene a gyermekre. Donald és a hasonló viselkedésű gyermekek, több alkalommal is ellátogattak az orvoshoz, aki végül úgy döntött, hogy tanulmányt ír, melyben meghatározza az új diagnózis tüneteit és feltételeit. 1943-tól elkezdődött az autizmus története. Donald végül behozta a lemaradást és ka-

maszkorában egy normál középiskolában tanult tovább, majd főiskolára ment, ahol matematikából és franciából kiemelkedően teljesített. Matematikai tudása miatt zseninek tartották az emberek. Úszni és kifejezően beszélni egy lelkes tanította, de nem sikerült egyiket sem megtanítania, továbbra is gépiesen beszélt. Ennek ellenére sikeresen önálló életet tudott kezdeni. Donald Mississippiben saját házában él, egy kis közösségben, ahol mindenki befogadta, ismeri, segíti. Rendszeresen találkozott a barátaival, és egyedül beutazta az Egyesült Államokat és néhány külföldi országot. Egy szekrényben tartja, az utazásról készült fotókkal teli albumokat. Donald története jó példa arra, hogy az autizmus diagnózis után is van lehetőség a fejlődésre. 82 évesen boldog és egészséges nyugdíjasként naponta golfozott, és könyvet írt az életéről. (BBC, Donvan, Zucker 2016)

Dr. Kanner úgy fogalmazta meg: "az érzelmi kapcsolat veleszületett zavara", ezen csecsemők a tipikusan fejlődő csecsemőkkel ellentétben nem érdeklődnek a szokásos módon az emberek iránt. Az átlagosan fejlődő csecsemőknek, a környezet érdekes elemei az emberek. Dr. Kanner részletesen leírta a viselkedéssel kapcsolatos tapasztalatait. Az eredeti cikkben még úgy írta, hogy az autizmusnak két fontos jellemzője van, az egyik a társas elszigeteltség, a másik a szokatlan viselkedés, mint például az állandósághoz való ragaszkodás. Később már a nyelvhasználat és a kommunikációval kapcsolatos nehézségek is fontos részét képezték a diagnózisnak. Szintén leírta, hogy nagyon korán megjelennek ezek a tünetek. Ha megnézzük, akkor a négy jellemző, amit alapvetően ma is vizsgálnak a diagnózis felállítása során összeállt. Dr. Kanner 1943-ban önálló diagnosztikus kritériumot írt le: a reciprok kommunikáció fejlődésének minőségi sérülése, sztereotip, repetitív aktivitások, rugalmas viselkedés szervezés zavara, melyek legalább egy területen megjelennek és a tünetek 3 éves kor előtt, már megfigyelhető. (Böhm,2018.)

1944-ben Asperger, egy bécsi orvostanhallgató a doktori disszertációját olyan fiúkról írta, akik nem tudtak csoportot alkotni. Leírt eseteknél fiúk szerepeltek, feltűnő problémák mutatkoztak a társas kapcsolat, a mozgás, behatárolt érdeklődési körben, de ugyanakkor kifejezetten jó volt nyelvhasználatuk, és a kognitív képességeik. A fiúknál társas nehézségek voltak megfigyelhetők, de a nyelvhasználatuk és a kommunikációjuk, bizonyos szempontból kiemelkedő volt, ezért „pedáns kis professzoroknak” nevezte őket. Megfigyelte, hogy hasonló problémákat lehetett felfedezni az apáknál. Asperger szerint csak 3 éves kor felett lehet észrevenni, ezt az állapotot, „autisztikus pszichopátia” nevet adta a tünet együttesnek. Asperger esetleírásai szemléletesek voltak, de mivel német nyelven írta le, és mert ekkor zajlott a második vi-

lágháború, nem terjed el a szakmai körökben csak miután angolra lefordították, évtizedekkel később. (Sheffer,2019)

Asperger beszámolója alapján következő jellemzőket emelte ki:” súlyos szociális beilleszkedési zavar; originális, esetenként kivételes teljesítményekhez vezető gondolkodásmód; a szemkontaktus, arckifejezések, gesztusok használatának sérülése; a környezet szempontjainak figyelmen kívül hagyása; izolált érdeklődési kör; rendellenes beszédhasználat; egyenetlen intellektuális színvonal; sztereotip mozgások; motoros ügyetlenség.” Kanner és Asperger megállapításai hasonlóak több szempontból. Ami rögtön feltűnik, hogy mindketten az autizmus kifejezést alkalmazták, ami a társas készségekben tapasztalható nehézségekre utal.”(Stefanik, 2005.12.o)

A 40-es évek vége felé, az autizmust a skizofrénia korai megjelenési formájának tekintették és a „rideg szülői bánásmód” a kiváltó oka, a „fridsider anyák” Bruno Bettelheim (1967) Chicagói Egyetemen dolgozó gyermek pszichiáter is ezen a nézetten volt. Valószínűleg, amit ő megfigyelt, nem más volt, mint az anyák alkalmazkodása gyermekük állapotához. Minimális kommunikációt és rövid tő mondatokat használhattak. Szerinte ez az oka, hogy a gyermek elfordul a társas világtól, és magába zárkózik. Ezen nézetek, nagyon károsak voltak az akkori családi életre. Terápiaként a gyermeket kiemelték a családból, azt gondolták, hogyha megszüntetik a rossz bánásmódot és a szülők nevelési hibáit, akkor helyrehozhatóak a sérülések. Ezen állítások és terápiák, a szülőkben súlyos önvádat okozott és sokszor tragédiákban végződött. A későbbi kutatások eredményei mind beigazolták, hogy Bettelheim tévedett, egyértelműen megcáfolták a „fridsider anya” feltételezést, mint az autizmust kiváltó okot. (Rutter, Lord,1997)

Az 1970-es években, Michael Rutter, Edward Ritvo, és Lorna Wing, munkássága kapcsán, nagyon nagy változást hoztak az addigi autizmusról való tudás bázisban. Előtérbe kerültek a genetikai és neurobiológiai tényezők, etiológiai szerepe, a tipikus tünetek 3 éves kor előtti megjelenése, a környezeti tényezők hatása, és a fejlesztő beavatkozások hatékonysága. (Stefanik,2005)

1980-ban, a DSM-III-ban először jelent meg, a Gyermekkori autizmus kategóriája. A DSM egymást követő kiadásaiban, a Kanner által leírt eredeti diagnosztikus kritériumok mellett, megjelentek a különböző elnevezésű kategóriák is. Ezen kategóriákra azért volt szükség, mert azoknál is lehetővé tették a diagnózis felállítását, akik a kritérium rendszer nem minden pontjának feleltek meg, de segítségre és ellátásra volt szükségük. A további szemléleti változás a

DSM-5-ben láthatjuk, mert „autizmus spektrum” az elnevezéssel egy szélesebb skálát valósít meg. (Böhm, 2018)

„Fridzsider anyja” téves elgondolása után, 1998-ban, felvetődött, hogy az MMR-oltás okozhat autizmust, szintén nagyon nagy kárt okozott. Gyorsan elterjedt a szülők körében is. 1998-ban Wakefield kutatási eredményeire hivatkozva, cikket írt a The Lancet, neves szakmai folyóiratban. Wakefield angol orvos az oltások és az autizmus összefüggésével kapcsolatos megállapításait közölte a szaklapban. Ezen megállapításokat, az újság 2010-ben visszavonta, mert egy brit orvosi fegyelmi bizottság megállapította, hogy Wakefield a kutatások eredményeinél felelőtlenül járt el, és szakmai etikai hibát vétett. (AOSZ,2010/1)

Az autizmusról való gondolkodásban, a tudományos eredményeken túl, részt vettek maguk az érintettek és érdekvédő szervezetek. Az emberi jogi változások is nagy mértékben hatottak, az autizmus kifejezés több fogalmat is jelöl. Az autizmus spektrum zavar (autizmus spectrum disorder/ ASD), az orvosi megállapítás szerint, döntően genetikailag meghatározott idegrendszeri fejlődési zavar, diagnosztikus kritériumokkal, meghatározott tünetekkel, melyek kezelhetők és fejleszthetők, előforduló komorbiditásokkal. Az autizmus mint fogyatékosság (disability) megközelítés, azt hangsúlyozza, hogy biztosítsa az egyén teljes értékű részvételét a társadalomban. Szükséges a környezet támogatása, esetleges átalakítása, esélyegyenlőség biztosítása. A következő fogalom az autizmus spektrum állapot (autism spectrum condition), az idegrendszeri sokféleségre a neurodiverzitás egyik formájára utal. Nem gondoljuk eltérőnek, úgy gondolkodunk róla, mint a balkezességről. A környezeti tényezők nagy mértékben hangsúlyt kapnak. Ha lehetőség adott, a speciális érdeklődési körük végzéséhez, akkor az autizmus előnyt jelent. Abban az esetben, ha nincs meg a környezet támogatása, a viselkedési tünetek felerősödhetnek. (Farkas, Németh, Réthelyi, Szuromi,2020.)

Bruno Bettelheim „fridsider anyja” állítása miatt, és annak cáfolatára, jött létre 1965-ben szülők által, az Amerikai Autizmus Társaság. A társaság egyik alapítója Bernard Rimland, egy pszichológus, aki érintett szülő, 1959-ben, háromévesen kap diagnózist gyermeke. Rimland, Gyermekkori autizmus címen megírja az első szakkönyvet, majd kidolgozza az első – nem hivatalos– diagnosztikai kérdőívet. A könyvet sok szülő olvasta és a hatásának köszönhetően, felkeresik Rimlandot, majd megalapítják a ASA-t. A társaság az autista gyermekeket nevelő családokat támogatja. Mai napig segíti az autizmussal élő embereket, a társadalomba való beilleszkedésüket és elfogadtatásukat. Angliában 1965-ben megalakul a National Autistic Society (Nemzeti Autizmus Társaság). Az egyik alapítója Lorna Wing pszichiáter. Wingnek 1956-ban, lánya született, akit 3 évesen autizmussal diagnosztizáltak. Létrehozta az első ellátó köz-

pontot az autista gyerekeknek, majd az autizmus tüneteit összefoglalja, rendszerezi. Tanulmánya kapcsán ismerté teszi az asperger szindrómát. Thorkil Sonnet, aki módszertant dolgozott ki az autista emberek munkába helyezésére, szintén érintett szülő volt. Autism Europe volt elnöke Evelynne Friedel, szülőkkel közösen beperelték a Francia államot, mert az alapvető emberi jogot, a tanuláshoz való jogot sértette meg azzal, hogy nem biztosított megfelelő oktatást az autista gyerekeknek. Sikerrel jártak és elérték, hogy megfelelő oktatást kapjanak a gyerekek, ne csak pszichiátriai módszerekkel segítsék őket. (Mitzi Waltz, 2013)

Magyarországon is számos példa van, hogy érintett szülők hoznak létre, érdekképviselőket, alapítványokat, egyesületeket, otthonokat, iskolákat, óvodákat, fejlesztő központokat, internetes honlapokat, hogy segíteni tudják az autista gyerekeket és ezáltal családjaikat.

2011-ben az ASD–kvíz autizmus specifikus fejlesztő rendszert, Farkas János egy autista gyermek édesapja fejlesztette ki, hogy fiának segíteni tudjon program által.

1.2. Tudományos kutatások

1960-as években kezdődött és mai napig tart a tudományos igényű autizmus kutatás. Kutatások a szindróma leírása, illetve a diagnózis kritériumának a pontosítására irányulnak. A diagnosztikus kritériumok pontosítása volt a célja Michael Rutternek és kollegáinak a londoni Maudsley Kórházban 1969-1970. „Más gyermekpszichiátriai zavarban szenvedő –IQ és életkor mentén illesztett – gyermekcsoportokkal összevetve három olyan viselkedéses területet azonosítottak, amely az autizmussal élő gyermekeket szignifikánsan megkülönböztette: a társas kapcsolatok zavara, a nyelvi elmaradás, amely megértési nehézségekkel, a személyes névmások felcserélésével és echoláliákkal társult, valamint a ritualisztikus, kényszeres viselkedés, sztereotip, repetitív aktivitásokkal.” (Stefanik, 2005. 14.)

Ami a gyermekeknél jellemző volt, hogy a viselkedési problémák, illetve a tünetek, már 3 éves kor előtt megmutatkoztak egy-egy területen. Megfigyelték, hogy a szociális sérülés kiterjedésében és a kimenetelében viszont különbözőek voltak. A kognitív képességei egy autista gyermeknek nagy mértékben más, eltér egy átlagos gyermekétől. Michael Rutternek és kollegáinak vizsgálatai alapján, fontos megállapítás került a figyelem középpontjába. Megcáfolták azt a tévhitet, hogy autizmusban érintett embereknek nem lehet az intelligenciáját felmérni. Bebizonyosodott, hogy megfelelő teszt választásával és szakemberrel, az intelligencia vizsgálható. (Stefanik,2005)

A kutatásoknak köszönhetően, két féle terápiás út alakult ki. A viselkedés módosítás és az oktatás fejlesztés. A viselkedés módosítást jutalmazás, illetve büntetés segítségével érték el. Hamar kiderült, hogy a korházi körülmények között, ugyan el tudtak érni pozitív változást a gyerekeknél, de haza kerülve, nem tudták alkalmazni a tanult és elvárt viselkedéseket. Ezért az 1980-as években Schopler és Lovaas új, terápiás lehetőségekben gondolkodott. Kézenfekvőnek tűnt, hogy a gyermek közvetlen környezetében, vagyis otthonában és az iskolában legyen a viselkedés terápia. A gyermek otthonában, a szülőket is bevonták és ők is részesei lehettek a terápiának. A fejlődési zavart, mint lehetőséget elfogadva, fejlesztési terveket fogalmaztak meg. A fejlődés menetét ismerték a gyermeknek, ez jó alap volt, hogy megfelelő fejlesztési tervet dolgozzanak ki, a nyelvi és kommunikációs készségek fejlesztésére, valamint a sztereotip viselkedések módosítására. (Gallai,2001)

Lorna Wing és Judith Gould (1979) vizsgálataik alapján megállapították, hogy a társas izolálódás az egyik lehetséges tünet, de előfordulhat aktív, bizarr kezdeményezés ugyan úgy, mint a nagyfokú passzivitás. Wing és Gould munkássága fontos epidemiológiai adatokat, illetve a szindróma szélesebb értelmezését tette lehetővé. Kutatásuk alkalmával látható lett, hogy az autizmus esetén a három viselkedési területen lévő sérülés nem véletlenszerűen jár együtt, a vizsgálatok alapján összefüggő tünet együttest jellemeznek. Kanner és Eisberg 1956-os kritériumai alapján folytatták a vizsgálatokat. A százalékos eredmények alapján, nagyobb esetszámmal fordult elő a szociális interakciók sérülése a kanerri kritériumoknál sokkal nagyobb skálán volt értelmezhető. Ekkor felvetődött annak a szükségessége, hogy egy szélesebb spektrumon értelmezzék az autizmust. (Stefanik,2005)

1970-1980 között standardizált interjúkat és megfigyelési módszereket dolgoztak ki. A legelfogadottabbá a Schopler által kidolgozott Gyermekkori autizmus értékelési skála (CARS) a Le Couter féle Autizmus diagnosztikus interjú (ADI) és a Lord által kidolgozott Autizmus diagnosztikus megfigyelési módszer (ADOS) váltak. (Gallai,2008)

1995-ben Angliában Bailey, egy átfogó kutatást, iker vizsgálatokat végzett. Az eredmény kimutatta, hogy az autizmus erősen genetikailag meghatározott állapot. Több gén kombináció együttese szükséges és feltehetőleg környezeti hatások is befolyásolhatják a kialakulását. A család vizsgálatok azt is megmutatták, hogy átlagos intelligencia mellett, gyakran előfordul a szociális és kommunikációs sérülés. Ugyanakkor a kényszeres rituálék, a beszűkült érdeklődési kör, kényszeres cselekvések, nem fordulnak gyakrabban elő, mint a kontroll csoport családjaiban. A szociális és kommunikációs sérülést ép értelem mellett, szélesítette az autizmus addigi kritériumait. Ezen vizsgálatok vezettek oda, hogy bizonyítottá vált az autizmus nem

egy olyan állapot, hogy vagy van, vagy nincs. Ezért kezdtek az autizmusról spektrumként gondolkodni. (Gallai,2008)

Napjainkban az autizmusról, mint egy széles skáláról beszélünk, ha spektrumban gondolkodunk akkor az egyik végén az autizmusban és értelmi sérülésben súlyosan érintett eseteket, a másik végén a jó képességű, jól kommunikáló, enyhén érintettek helyezkednek el. (Stefanik, 2018)

Magyarországon a nyolcvanas évek végéig, csak néhány szakember foglalkozott az autizmus diagnosztizálásával és a terápiás kezeléssel. Az elkötelezett szakemberek közül, elsősorban a gyermekpszichiáter Weisz Mária, Székely Margit gyógypedagógus, Gerő Zsuzsa pszichoanalitikus és Vikár György pszichiáter, pszichoanalitikus. Balázs Anna és Gervai Judit 1987-ben készült kutatási terve volt a szakmai alap. Ebből a kutatásból jöttek létre az Autizmus Alapítványnál elérhető szolgáltatások, mely speciálisan az autizmussal élőknek tud segíteni. Mai napig az Autizmus Alapítvány diagnosztikában, terápiában és támogatásban, kiemelkedő országos szakmai központ. Azóta már több szakmai központ is létesült, ahol segíteni tudnak az autizmussal élőkön és családjaikon. (Bognár,2009).

Az autizmus kutatások rávilágítottak, hogy az autista személyek száma minden évben 3-4 százalékkal nő. Hatvanas években indultak el a vizsgálatok, akkor még 2-5 tízezrekre becsülték az autizmus előfordulását. Jelenleg már 1 százalékos gyakoriságról szólnak a kutatási eredmények. Hazánkban körülbelül 100 000 embert jelenthet, és a nemek arányának tekintetében 3-4-szer több fiút érint, mint lányt. A kutatók keresik a növekedés okait. Valószínűsítik, hogy a jobb diagnosztikus háttér és a korai felismerés eredménye. Kutatások széleskörben folynak, hogy pontos választ kapjanak az esetek arányának növekedésére. (Stefanik, 2018)

Az Egyesült Nemzetek szervezete 2007-ben, nyilvánította április 2-át, az Autizmus Világnapjává. (AOSZ.2022)

3. SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNY FOGALMA

A „sajátos nevelési igény” (továbbiakban SNI) nem diagnosztikus kategória, hanem olyan gyűjtőfogalom, amely többletjogokat biztosít. A jelenleg hatályos köznevelési törvény a nemzetközi gyakorlat szerint jogi értelmében használja az SNI fogalmát. (Mesterházi, 2006.27-28.o)

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 4.§ 25.pontjában meghatározottak szerint: Kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló: **a) különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló: aa) sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló.** A fő kategória különleges bánásmódot igénylő gyermek, ezen a kategórián belül található: „**Sajátos nevelési igényű tanuló:** az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, **autizmus spektrum zavarral** vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.” (2011. évi CXC. 4.§ 25. törvény a nemzeti köznevelésről)

Az autizmus-spektrumzavart, mint sajátos nevelési igényt, a Szakértői Bizottságok állapítják meg. A Szakértői Bizottság vizsgálatát a szülő és az intézmény (a szülő beleegyezésével) egyaránt kérheti. A Bizottság véleménye alapján, fejlesztések, kedvezmények, illetve a megfelelő intézményi elhelyezést kap a gyermek. A Szakértői vélemény tartalmazza: a vizsgálat leírását, megállapítását, az oktatás módját (integrált vagy speciális intézményben) esetleg egyéni tanrend megállapítását, szükséges fejlesztési feladatokat és azok időkeretét, (a köznevelési törvény alapján) valamint, ha szükséges tantárgyi felmentéseket, könnyítéseket, javaslatot tesz a szükséges szakemberre. (15/2013.(II.26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről. 5. Szakértői bizottsági tevékenység.)

3.1. Autizmus Spektrum-zavar fogalma, tünetei

Az autizmus spektrum zavarok (ASD – autism spectrum disorders).

Autizmus/autizmus spektrum zavar: az idegrendszeri fejlődés sajátos útja, amely etiológiai hátterét és jellegzetes viselkedéses mintázatait tekintve egyaránt heterogén. Egységességét az úgynevezett “autisztikus triász/diád” adja (DSM-5..., BNO-10). Az autizmus spektrumá-

ba tartozó állapotok egész életen át befolyásolják a fejlődést és a viselkedést. Az összetett biológiai háttér közvetlenül jelenleg nem befolyásolható, azonban az egyénre szabott, autizmus-specifikus gyógypedagógiai fejlesztéssel és eszközökkel, jelentős fejlődést, életminőségjavulást eredményezhetnek. (Böhm, 2018)

Két kritérium rendszer alapján kapható diagnózis, az egyik Egészségügyi Világszervezet, Betegségek nemzetközi osztályozása, (továbbiakban BNO-11) Amerikai pszichológiai társaság, Diagnosztikai vizsgálat kézikönyve (továbbiakban DSM-5). 2022. január elsejétől már az autizmus spektrum zavar megnevezést használják a diagnózis megnevezésében. (Autism Europe, 2019)

Az autizmusnak számos elnevezésével találkozhatunk. Az autizmus diagnózist pszichiáter szakorvos állítja ki. Az egészségügyi rendszer szerint az autizmus betegség ezért van BNO kódja. Az autizmus az F00-F99- Mentális és viselkedészavarok csoportjában az F84- Pervazív fejlődési zavarok alatt láthatjuk. Az elkészített táblázatban összefoglaltam, hogy milyen megnevezések szerepelhetnek, orvosi és Pedagógiai Szakszolgálat Szakértői Bizottsága által kiállított szakértői véleményben. (1.sz. táblázat)

BNO-10 (1990, európai, statisztikai alapú)	DSM-IV (1994, amerikai, kutatás alapú)	DSM-5/BNO-11 2013/2022
F84.0 Gyermekkori autizmus	299.00 Autisztikus zavar	DSM-5 299.00 Autizmus spektrum za- var/ állapot F80, ICD 11. 6A02 sorszám alatti definíciója Autism Spectrum Disorder.
F 84.2 Rett szindróma	299.80 Rett szindróma	
F84.3 Egyéb gyermekkori dezintegratív zavar	299.10 Gyermekkori dezintegratív zavar	
F84.4 Mentális retardációval és sztereotip mozgászavarral társuló túlzott aktivitás	—	
F84.5 Asperger szindróma	299.80 Asperger szindróma	
F84.8 Egyéb pervazív (átható) fejlődési zavar	299.80 Nem meghatározott pervazív fejlődési zavar	
F84.9 Nem meghatározott pervazív (átha- tó) fejlődési zavar		
F84.1 Atípusos autizmus		

1.számú ábra: Autizmus elnevezései.

Forrás: Saját készítésű táblázat, Egészségügyi Világszervezet, Betegségek nemzetközi osztályozása, (továbbiakban BNO-11) Amerikai pszichológiai társaság, Diagnosztikai vizsgálat kézikönyve (továbbiakban DSM-5) alapján.

Ez azt jelenti, hogy az eddig használt diagnózis megnevezések helyett, egy megnevezés az autizmus spektrum zavar az elfogadott. Külföldön az „autizmus spektrum állapot” elnevezést

szorgalmazták az autista érdekvédők, tapasztalati szakértők. Az autizmus egy egész életen át tartó fejlődési rendellenesség, amely befolyásolja az egyén képességeit a kommunikáció és a társadalmi interakció területén. (Szeleczki,2018)

Az autizmust legkorábban egy éves kor körül lehet szűrni és a gyanú jelekre felfigyelni. Vele született fejlődési zavar, de nem mutatkoznak meg korán a tünetek. Olyan területeket érint az autizmus, ami a tipikus fejlődésben is később mutatkoznak. Ilyen például a társas kapcsolatok nehézsége. Egy éves kor körül fontos lehet, felfigyelni az apró fejlődési eltérésekre, ha nem indulnak be a szavak, számára izgalmas élményeket nem oszt meg a szülővel, nem mutat, nem néz az izgalmas dolgok felé. Mosoly és szemkontaktus, gesztusok, kevésbé hangolódik össze, másképp használja a gyermek. Túl nyugodt vagy túl nehéz megnyugtatni, nehezen értelmezhető a viselkedése. A bevált szülői stratégiák, nevelés nem működik, a már meglévő készségek elvesztése, hanghatásokra érzékenység, mozdulatokat ismételtet, nem mutat rá dolgokra, szegényes játéktevékenység jellemzi. (Stefanik,2016)

Az autizmus nagyon színes tünetegyüttest mutat. A klasszikus kanner-i autizmus, ami egy súlyos állapotra utal, értelmi akadályozott és nem beszélő személyek, a másik végén pedig az autizmusnak egy enyhe formáját láthatjuk, jól kommunikáló, kimagasló vagy átlagos képességekkel rendelkezők. Az autizmus spektrum elnevezés fontosságát mutatja a 2.sz.ábra.

2.számú ábra: Autizmus spektrum szemlélet.

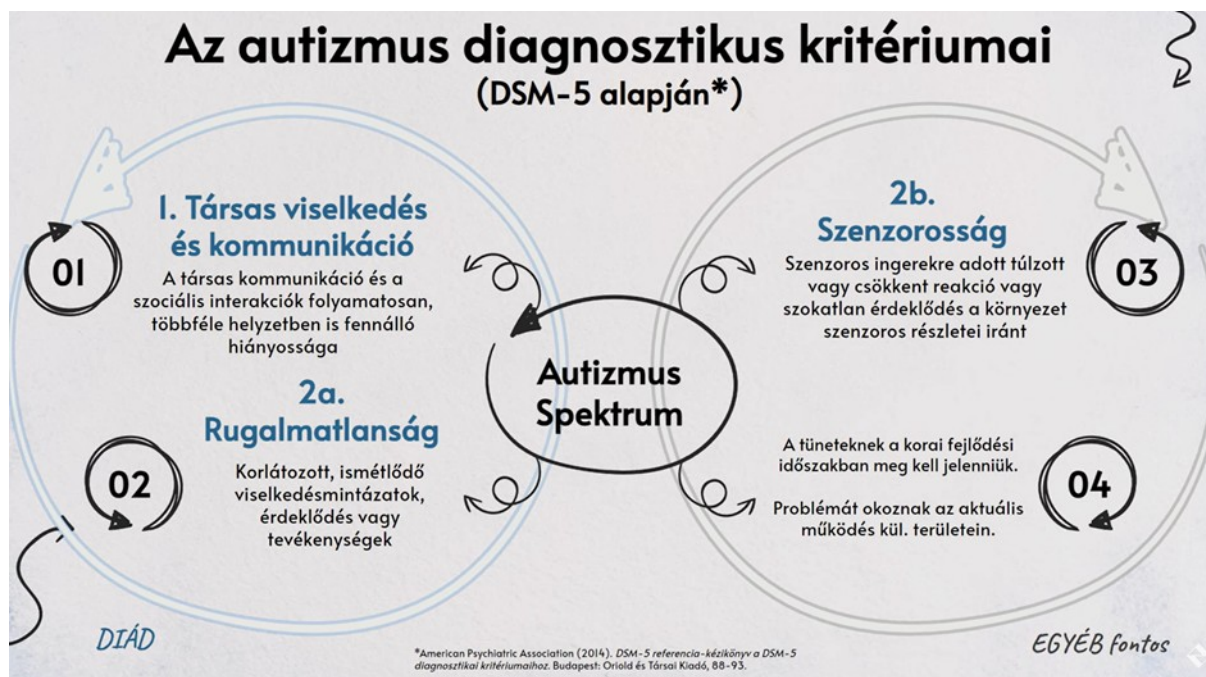
Forrás: Nagy Ágnes: DATA: személyre szabott ernyő esőembereknek, 2019.12.07.

Értelmi akadályozottság: az IQ helyett az adaptációs készségen a hangsúly. (A kognitív károsodás gyakran együtt jár az autizmussal). Autizmus spektrum zavar: a társas kommunikáció hiányosságain és a sztereotip mozgásokon van a hangsúly. Az autizmus spektrum zavar, négy

korábbi zavart egyesít: Autisztikus zavar, Asperger szindróma, Gyermekkori dezintegrációs zavar, Pervazív fejlődési zavar. Három súlyossági szintet különböztet meg: nagyon jelentős támogatást igényel, jelentős támogatást igényel, támogatást igényel. (Stefanik,2005)

Az autizmus egy különleges, tipikus fejlődéstől eltérő jelenség, melyet elsősorban gének határoznak meg. Az autizmus pontos oka ismeretlen, a kutatás azonban megállapította, hogy biológiai oka van és nem pszichológiai. Lényeges kiemelni, hogy az autizmus spektrumon lévő embereknek egyéb nehézségei is lehetnek. Gyakori a neurológiai probléma, például az epilepszia, különösen intellektuális képességszavar esetén. Egy sor egyéb társuló nehézséget is leírtak, ami megnehezíti az autizmussal élő emberek életét. Ilyen a gyakran társuló zavarok, többek között az evés, alvás és a viselkedésszavarok, azon belül is a dührohamok és az önsértések. A legszélesebb kutatások zajlanak jelenleg is a világ számos pontján. Genetikai és neurobiológiai hátterét, napjainkban is vizsgálják a kutatók. (Stefanik,2005)

DSM-5 kórkép, Autizmus spektrum zavar. Egységes, egyetlen diagnosztikus kategória, nincsenek alcsoportok, a tüneteket 2 csoportba sorolja, a tüneteknek nem kell megjelenni 3 év alatt, súlyosság mértéke a támogatásiigény mértéke alapján. (3.sz ábra)

3.sz ábra: Autizmus spektrum a tünetek alapján

Forrás: Amerikai Pszichiátriai meghatározás (2014) DSM-5 referencia- kézikönyv DSM-5 diagnosztikai kritériumaihoz Budapest Oriold és Társai Kiadó,88-93.o.

Bizonyítottan egy bonyolult genetikai háttér és néhány igazolt környezeti hatás összeadódásából alakul ki az autizmus. A genetikai kutatások számos kérdésre keresik még a választ. Ami viszont teljes biztonsággal bebizonyosodott, hogy mi nem okozhat az autizmust. Nem okozhat autizmust a szülői bánásmód, a kombinált MMR védőoltás és az oltóanyagok higanytartalma. Ami fontos a klinikai képhez, hogy nincs egyetlen olyan tünet, viselkedés, amely alapján igazolni lehet, vagy kizárni az ASD diagnózist. Nincs egyetlen olyan jellemző tünet, amely ne fordulhatna elő tipikus vagy más fejlődési zavarokban. (Stefanik, 2018)

4. FEJLESZTÉSI TERÜLETEK

Az autizmus spektruma rendkívül változatos képet mutat. Ezért a fejlesztések megtervezése kapcsán figyelembe kell venni az életkort, sérülés jellegét és mértékét. A fejlesztéseket a tanulók tipikus erősségei, és gyengeségeik szemelőt tartásával fontos megtervezni a speciális tulajdonságok mentén. (Balázs A. mtsai,2010)

Kiemelt fejlesztési területek az ASD-KVÍZ fejlesztőprogramban:

1. Szociális készségek: önmagáról való tudás, kapcsolatteremtés és fenntartás.
2. Kommunikációs készségek: beszédértés, beszédhasználat, metakommunikáció értésének, használatának fejlesztése.
3. Kognitív készségek fejlesztése: figyelem terjedelmének bővítése, időtartamának növelése, lényeg kiemelés képessége, elvont fogalmak, összefüggések (pl. idői, ok-okozati relációk) megértésének elősegítése. (Farkas, 2023)

5. ASD-KVÍZ BEMUTATÁSA

Az eddigi elvégzett kutatások alapján, az autizmus azonosításában és kezelésében orvosi-biológiai módszerekkel, jelenleg nem tudnak beavatkozni. Az orvosi értelemben vett gyógyítás nem lehetséges, hiszen ez egy egész életen át tartó állapot, a fejlődésnek egy sajátos útja. De jelentős állapotjavulást hozhatnak, a viselkedés terén, életminőségben az autizmus-specifikus gyógypedagógiai és pszichológiai alapú fejlesztések. Hazánkban is rendelkezésre állnak a módszertani útmutatók és irányelvek. A fejlesztés akkor autizmus-specifikus, ha a sérült területekre összpontosít. Ilyen jelentős terület a kommunikáció és a társas interakció kezdeményezése és fenntartása, valamint a minden napi életvitel készségek. Alapvetően a célok igen változatosak, mindig a sérülés mértékétől, érintett korától, igényeitől, és a kognitív képességektől függ. A szakembernek nagy figyelmet kell fordítania az egyéni erősségekre és a nehézségekre. A fejlődési megközelítés nem mutat hatékonyságot, ha csak erre alapozzák a fejlesztést. Összeségében a viselkedési és fejlődési megközelítések módszertani elemekkel együtt ötvözve hozhatnak pozitív eredményeket. 1960-as évektől a TEACCH program, ezen elveket alkalmazza. Módszertani szempontból a képernyő sok esetben önmagában motiváló az autizmussal élő személyek számára, könnyebb a vizuális úton történő tanulás, megértés, mint szociális közvetítéssel. (Győri, Billédi, Stefanik, 2022)

Az ASD-Kvíz, egy olyan multimédiás fejlesztő program, amely gyerekeknek és felnőtteknek egyaránt segít az autizmusban sérült készségeken. Az online feladatgyűjtemény több mint háromezer feladatot tartalmaz. A program megírásához a fellelhető szakirodalmakat, valamint az „Útmutató autizmussal élő gyermekek, tanulók együttneveléséhez” és a „Tantervi és Módszertani útmutató autista tanulókat oktató nevelő többségi általános iskolák számára” is felhasználta a program írója. A program célja, hogy az intézményekben segítse a gyógypedagógusok munkáját, valamint a szülő együttműködésével, megvalósuljon a napi szintű fejlesztés nyugodt körülmények között otthon is. A viselkedési problémák a sérült készségekből erednek, ezért a fejlesztés hozzásegíthet a viselkedési tünetek enyhítéséhez. A feladatok úgy vannak összeállítva, hogy az autizmusban sérült, kognitív készségeket, kommunikációs nehézségeket, és a társas kapcsolatok szociális nehézségeit segítse és fejlessze, a feladatok gyakorlásával. A program írója, figyelembe vette azt a fontos kritériumot, hogy a feladatok vizuálisan strukturáltak, és konkrétak legyenek, valamint minden feladatot segít az auditív magyarázat,

feladat ismertetés, ezért olvasni tudás nem szükséges az elvégzésükhöz. A gyakorlás során megvalósul az önállóság gyakorlása, hiszen csak az egeret kell használnia a megoldások beírásához. Így a kontroll marad a felhasználónál. A másik nagy előnye a programnak, hogy nincs szükség a szemkontaktusra, ami sok autistának szorongást és nehézséget okoz, hiszen a segítő is a képernyőt nézi. A segítő személy jelenléte szintén fejlesztő hatású, hiszen így sokkal több a lehetőség a kommunikáció gyakorlására, szókincs bővítésére, a kifejező készség javítására. A feladatok gyakorlásában segít, hogy 1-3 darab csillaggal vannak jelölve a nehézségi fokok, ahol az egy csillagos feladatokat 4-éves kortól ajánlják. Természetesen a sérüléstől függ, nem annyira az életkortól. A rendszer használata, az azzal járó nehézségek is, a digitális kultúránk részét képezik. (Farkas,2023)

A feladatok elvégzése után a program javítja a megoldásokat, zöld mezőben mutatja vagy kék színű pipával látja el. A helytelen megoldásokat piros x jelöli és a helyes sorrendbe rendezi. A visszacsatolás, megoldások segítik a tanulás folyamatában a megoldó személyt. Mindemellett a visszacsatolás, értékelés menete illeszkedik az autizmus jellegéhez. Autista személyeknek a legjobb tanulási módszer, ha ennyire egyértelműen látszódik, hogy sikerült-e, ha pedig nem, akkor a tovább gombbal „vissza lehet lépni”, és újra próbálkozni azzal, ami nem sikerült. Az online katalógus folyamatosan bővül, a felhasználó intézményekből jelentkező gyógypedagógusok vissza jelzései, és tapasztalatai alapján. Az első ezer feladatot az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Autizmus Szakirány oktatói lektorálták. Az ASD-Kvíz fejlesztő program fejezetekre van bontva, az autizmusban tipikusan sérült területek alapján. (Farkas, 2021)

A nevelés-oktatás feladata a sérülésből adódó, fejlődési deficit, fejlesztése és kompenzálása. Olyan környezetben, mely az állapotból eredő hiányosságok fejlesztéséhez jól adaptálható. Fontos a biztonságérzet kialakítása és az önálló tevékenykedtetés feltételeinek megteremtése. A nevelés-oktatás célja az egyéni képességeket és fejlettséget figyelembe véve, a legmagasabb szintű önállóság és szociális készség elérése. (Czibere Cs.Vígh K. 2006)

Intézményünkben két éve használjuk a programot gyerekek fejlesztésére. Ez idő alatt alkalamm volt meg tapasztalni az osztálytermi hasznosságát, mind a viselkedés mind a kognitív képességek területén. A program bemutatásában segítségemre volt a program megalkotójával, Farkas Jánossal készült interjú, valamint saját gyakorlati tapasztalatom. Fejezetek bemutatását először azzal kezdem, mely terület fejlesztésére szolgál, majd egy bevezető leírás, részletesebb bemutatás után a gyakorlati hasznának bemutatásával zárom.

5.1. A fejlesztő gyakorlatok 12 fejezetének részletes bemutatása:

ASD-KVÍZ Tematikája:

Észlelés fejlesztése: olyan gyakorlási lehetőséget biztosít, megadott auditív ingerekhez (hang-file) kell életszerű kontextusba ágyazott vizuális ingereket (fotókat, videókat) rendelni, és fordítva.

Érzelmek azonosítása: kontextusba ágyazott arckifejezésekhez és érzelmekkel kapcsolatos nem verbális kifejező eszközökhöz kell érzelmeket kifejező vizuális, auditív vagy szöveges elemeket rendelni.

Mentalizációs készségek fejlesztése: komplex helyzetekben szereplő személyek érzelmeit, gondolatait, hiedelmeit, vágyait kell beazonosítani. Kognitív és információfeldolgozási készségek fejlesztésére szolgál. A multimédiás eszközök segítségével különböző helyzetek okait, következményeit, kapcsolatait, realitását, következményeit, valószínűségét, szabályszerűségeit kell azonosítani. Analízis-szintézis, absztrakció, probléma megoldás, lényeg kiemelés.

Kontextus érzékenység fejlesztése: olyan, speciálisan erre a célra kidolgozott gyakorlatok, ahol egy adott életszerű helyzet (kontextus) felismerése ahhoz szükséges, hogy egy ebből hiányzó elem az adott kontextushoz hozzárendelhető legyen, így a kontextus-érzékenység felmérhetővé ill. fejleszthetővé válik.

Kommunikáció fejlesztése, párbeszédértelmezése, valamint a naiv tudatelméletből adódóan a szószerinti értelmezés, párbeszéd kapcsán a verbális és nonverbális jelek megértését segíti.

Első a „fogalom alkotás”.

Mit fejleszt: Kognitív készségeket. Elvont fogalmak, összefüggések megértésére irányuló feladatsor melyben az idői, ok-okozati viszonyok, felismerésében segít.

Az autista személyeknek, nehézségeik vannak a konkrét és elvont fogalmak jelentésének értelmezésében. A szűk érdeklődési körükön belül sok fogalmat ismernek, de egyéb területeket kevés mértékben, hézagosan, ami a minden napi élethez elengedhetetlen lehet. A fejezetben gyakorolhatják a fogalom ismerete, kategorizálást, általánosítást. Különböző párosítások, az állatok lakóhelye, fejlődése, érzékelés és érzet, tárgyak és tárgy csoportok képeit kell a megfelelő helyre húzni, az egér segítségével. Az ellentétpárokkal a különbözőségek fogalmát tudják gyakorolni (pl: egyenes–görbe). A feladat a környezetismeret órán tanultakhoz ad vizuális se-

gítséget, valamint az érzékelés feladat révén a minden napi életben is segítséget nyújt, szókinccset bővíti (pl. túl bő a pulóver). A fogalomalkotás kontextusban feladatokat, P. Vermeulen, 2013. Kontextusvaktság az autizmusban c. könyve alapján, fejlesztette a program írója. A cél az volt, hogy a minden napi fogalmakat a megszokott környezetben, kontextusában kelljen megtalálni, akár az életben. Ilyen feladat a lakás helyiségei és az abban található használati eszközök, tárgyak felismerése. A feladatok között széles körben, az életben megtalálható helyszínek (pl: könyvtár, iskola, reptér, tenger stb.) szerepelnek. Az állatokat kedvelő gyerekek nagy örömére, van olyan feladat is, ahol a képeken állatok szerepelnek az élőhelyükön. A feladat az állatok képeinek, párosítása a hangfelvételen szereplő megnevezéssel történik. A „Hangos szótár” feladatai a hétköznapi életben használt fogalmakat ismerteti. Ilyen az emberi testtel, ételekkel, lakással, kerttel, a villamos árammal kapcsolatos tárgyak párosítása. Az ellentétes fogalmakkal a térbeli orientáció fejlesztését segítik a gyakorlatok. Az elvont fogalmak gyakorlásánál, képeket kell párosítani a szöveggel (pl: erőszak, állami, sarkvidék stb.) A foglalkozásokkal kapcsolatos feladatok nagy segítségükre lehetnek a pályaválasztás előtt lévő tanulóknak. A hetedik, nyolcadik osztályosoknak hiteles vizuális információkkal képekkel, animációkkal, mutatja be a munkalehetőségeket.

Második fejezet a „kategorizálás”.

Mit fejleszt: Kognitív készségeket, koncentrációs képességet fejleszt, szókinccset bővíti. A figyelem képességet azáltal, hogy a lényegi információ kiszűrésére, valamint a figyelem kódolására (emlékezzen arra, amire figyel) ad gyakorlási lehetőséget.

A környezetében előforduló tárgyakat a megadott szempontok szerint, egyeztetni, válogatni, párosítani, sorrendbe rakni a lényeges és lényegtelen tulajdonságok felismerését, megkülönböztetését, csoportosítását segíti a feladat elvégzése. Tapasztalatom szerint, a tanulóknak nehézséget okozott ez a típusú gyakorlás, sok magyarázatot kellett adni az első feladatoknál. A kakukktojás viszont már kevesebb magyarázatot igényelt. Kis videók segítségével, mutatja be a feladat a kategória változását a kontextus változása miatt. Ugyan azt az embert láthatjuk a videón, de sok különböző helyszínen pl: vízvezeték szerelő a fürdőszobában, de az orvosnál páciens.

Harmadik fejezet az „általánosítás”.

Amit fejleszt: figyelem, kognitív készségek. A részletektől való elvonatkoztatás és a dolgok, események közötti kapcsolat meglátása, lényeges és lényegtelen információ szétválasztásában ad vizuális segítséget.

A vizuális információ, jól értelmezhető és informatív a diákok számára, ezért sikerélményhez juttatja a gyerekeket. Abban segíti a tanulókat, hogy gyakorolhassák az újfajta tapasztalatokat a már megtapasztaltakkal kapcsolatba összekapcsolva, vagyis „tanuljunk abból, amit tapasztalunk”. A cselekvések általánosítása feladatban, a gyerekek nagy öröme, a videókból állatok mutatnak be cselekvéseket, amit több kép közül kiválasztva párosítani kell, (pl: papagáj bukfencezett). A hasonló kapcsolatok fogalmak között analógiák alapján, a nehezebb feladatok közé tartozik. Meg van adva egy fogalom és átkell gondolni a diáknak, hogy milyen kapcsolatban van a megadott öt szóval, melyik fogalommal lesz a megfelelő kapcsolatban (pl: geometria-matematika, ide nem megfelelő a háromszög, gömb, stb.).

Negyedik fejezet az „érzékelés és észlelés”.

Mit fejleszt: Vizuális emlékezet, gondolkodás, hasonlóságok, különbségek felismerése. Inger-ek szétválasztása, vizuális-auditív területen. Térbeli objektumok, helyzetek észlelésében, tájékozódásban. Érzelmek beazonosításában. Szenzoros ingerfeldolgozást segíti.

STROOP hatáson alapuló kvízekkel gyakorolhatnak a diákok, ami azt jelenti a feladat kapcsán, hogy egy érzelmet látunk és egynek halljuk a megnevezését, 5 másodpercig megfigyelheti a tanuló, majd a következő oldalon ki kell választani a megadott képek közül mi volt a megnevezett érzelem, a képen milyen érzelmet láttunk, majd a színekkel történik a gyakorlás. Ebben a részben találhatóak még az alakzatok síkbeli helyzetének észlelése, figura-háttér megkülönböztetése, alak-kiegészítés, valamint a vizuális sorrend-memória fejlesztő gyakorlatok. Ezt követi az „érzékelés zűrzavara” ami azért nagyon fontos, mert autista embereknél, az érzékszervek kapcsolata a környező világgal esetenként nehezített. Másképp működő érzékelésből adódhat, hogy nem érzik magukat biztonságban. Zűrzavarosnak láthatják vagy hallják a világot, közvetlen környezetüket. Ebből adódhatnak extrém viselkedési problémák is. Ezen a zűrzavaron segítenek a gyakorlatok, hiszen itt összehangolódnak a látott és hallott dolgok különféle helyzetekben. Az arc felismerés zavara ismert és lehetséges autizmus tünet, ami nehezséget okoz a szociális beilleszkedést, valamint a társaskapcsolatok, érzelem felismerés területén. Az itt található gyakorlat az arc felismerésének nehézségeit hivatott megmutatni. Ismert és híres emberekről készült fényképeket kell párosítani a híres londoni Madame Tussaud panoptikum viaszfiguráival.

Ötödik fejezet a „kommunikáció”.

Mit fejleszt: Verbális, nonverbális kommunikációs készségeket, kontextus függő értelmezést. Társas kapcsolatok, viselkedés, szociális helyzetek írott és íratlan szabályait. Kognitív terüle-

tet. Lényegkiemelést, szövegértést. Valóság és fantázia szétválasztását. Szóbeli utasítások megértését, önkifejezést. Szószerinti értés problémáját, szókincs bővítést. Közös figyelmet, kezdeményezést, kölcsönös interakciót.

Nagyon sokféle formában és súlyosságban jelentkezhet a kommunikációs sérülés. Az élet minden területén szükség van erre a képességre, készségre, ezért a gyakorlása elengedhetetlen. A gyakorlatok elvégzésével fejlődhet a gondolkodás, viselkedés és a társaskapcsolatok minősége is pozitív irányba változhat. Életszerű helyzeteket mutatnak be a rövid videók, adott kontextus helyzetekben. A sérülésből adódóan a szószerinti értelmezés szintén nagy problémát jelent. A kontextus függő értelmezés fontos, hiszen a helyzet is meghatározza a mondat jelentését. A nonverbális elemeket tartalmazó gyakorlatok, alkalmat adnak a testbeszéd, arckifejezés, gesztusok, hanglejtés, hangszín, hangerősség, helyzet függő megértéséhez. Az autista emberek gyakran nem értik a viccet, iróniát, a túlzásokat vagy a bagatellizálást, a mondat érzelmi jelentését, közmondásokat, szólásokat, beszédfordulatokat, ezért ezek mindegyike kommunikációs csapdát és félreértéseket produkálhatnak. Fejlesztések megelőzhetik a nevetségessé válást, vagy egyéb kommunikációs hátrányt. Ilyen gyakorlási lehetőség a „túlzás vagy enyhe kifejezés” gyakorlat sor. Ebben a fejezetben találhatók azok a párbeszéddek, melyek a névmások helyes használatában segítenek. A tény és a vélemény megkülönböztetésére létrehozott gyakorló mondatok, tapasztalatom szerint az alsóbb évfolyam számára nehézséget okozott. A felsős diákok kevesebb hibával oldották meg a feladatokat. Iskolánkban a kommunikáció fejlesztése napi szintű feladat. Számtalan konfliktus helyzet adódik, a szószerinti értésből és a félreértésekből. A feladatok gyakorlása hasznosnak bizonyult, mert vizuális megsegítéssel, gyakorlással sikerül ezen a területen eredményeket elérni.

A hatodik fejezet a „mentalizáció”.

Mit fejleszt: Mások szándékainak, vágyainak, gondolatainak megértését. Énképet, éntudatot, önismeretet. Figyelem a másik emberre.

Más emberek gondolatait, érzelmeit, vágyait, szándékait megérteni olykor nekünk is nehéz, az autista emberek egy része erre képtelen. Szintén sok konfliktus forrása lehet ezen készség hiánya. A feladatokban életszerű helyzeteket, jeleneteket láthatunk, ingergazdag környezetben. Az érzelmek és a testbeszéd a videókon keresztül könnyebben értelmezhető. A szereplők érzelmeinek beazonosítását segíti a háttér kép és a környezet felismerése. Ennek ellenére az a tapasztalat, hogy sok gyakorlásra van szükség mire, a feladatok nagy részét sikerül helyesen megoldani. Az osztálytermi környezetben a szünetek adnak lehetőséget a mentalizáció gya-

korlására. A gyerekek együtt játszanak szünetekben, ilyenkor a viták, veszekedések, száma is megnövekszik. Félre érti társa szándékát, nem veszi figyelembe a másik gyermek érzéseit, vágyait. A pedagógus ilyen alkalmakat feltud használni a gyakorlati megértés elmélyítésére.

A hetedik fejezet „érték, erkölcs és viselkedés”

Mit fejleszt: Énképet, éntudatot, önismeretet, szociális készségek. Probléma megoldást, másik ember megértését. Írott és íratlan szociális, társas szabályokat, ítéliképeség jó és rossz elkülönítése. Erkölcsi és érzelmi konfliktusok felismerését, megértést.

Az írott és íratlan szabályok megértésében segítenek a rövid dia szerű filmek. Diákjaink egyik legkedveltebb fejezete. Az élet minden területén vannak szabályok, az írott szabályokat is nehezen tudják olykor elfogadni, de az íratlan szabályokat már megérteniük is nehéz. Felső diákok egy része már egyedül közlekedik, az iskola és otthona távolságot tömegközlekedési eszközökön teszik meg. Volt olyan eset mikor feldúlva érkezett reggel az iskolába az egyik diákom, mert nem értette miért kiabált vele egy idősebb bácsi a villamoson. A fejlesztésen sikerült a feladatok segítségével kideríteni, hogy nem adta át a helyét, mert távolabb volt üres ülőhely, ez okozta a problémát. Miután beszélgettünk is a helyzetről, számomra világossá vált, hogy teljesen igazságtalannak élte meg a szituációt.

Érték történetek kapcsán, figyeltem fel arra, hogy a diákok nem tudják mit jelent a megbocsátani a másik embernek. Gyakran évekre visszamenőleg emlékeznek a sérelmeikre és konfliktus helyzet adódik abból, hogy úgy mesélik el mintha aznap történt volna. Ebben a fejezetben szó van az együttérzésről, szerénységről, tehetségről, barátságról. A társas kapcsolatok megértéséhez és megítélésére, ad lehetőséget, a képekkel illusztrált párbeszéd. Találunk ebben a részben rossz szokásokról, furcsa autisztikus viselkedésekről is megoldandó feladatokat. A minden napi életből vett történetek megismertetése, megelőzheti a törvénybe ütköző cselekedetek elkövetését, és találhatunk példákat a balesetek vagy a veszélyes helyzetek megelőzésére is. A kamaszoknak és felnőtt autista embereknek a pár kapcsolat kialakítása, valamint (ha már meglévő kapcsolatáról van szó) akkor a helyes viselkedéshez ad útmutatást. Egy-egy feladat, helyzeteket mutat be és a kérdésre több helyes válasz lehetőséget is felkínál a program. Anti kalandjai című rövid animációs filmek, az illemszabályokról szólnak. Olyan élethelyzeteket mutatnak be, mint a bemutatkozás az étteremben való helyes viselkedés, vagy a kézfogás fiúk között. Ebben a fejezetben állításokat olvashatunk és az igaz állításokat kell bejelölni. A munkahelyen való helyes viselkedés a felnőtt autista embereknek jelenthet segítséget. Ami nehézséget jelenthet egy munkahelyen az a beilleszkedés és a főnök utasításainak követése,

betartása. Jelenleg hiánypótló fejlesztési lehetőség, hiszen nagyon kevés szakemberről van tudomásunk, aki foglalkozna felnőtt autista emberek fejlesztésével.

A nyolcadik fejezet a „gondolkodás és figyelem”

Mit fejleszt: Gondolkodási műveletek, analízis-szintézis, absztrakció, probléma megoldást. Emlékezet, figyelem, idő múlásának tapasztalását. az egyenetlen képesség-struktúrának megfelelő feladatok kiválasztásával.

A kognitív készségek, a logikus gondolkodás segít a helyes következtetésekben, ami elengedhetetlen a napi problémák megoldásában. A figyelem fejlesztésére irányuló feladatoknál, időkorlát található mert gyakran nem tudatosul az idő tényező fontossága. A napi gyakorlatban fontos szerepet játszik az idő, hiszen a dolgozatok vagy feladatok megírásánál kaphatnak ugyan plusz időt az SNI tanulók, de nincs korlátlan idejük a leadására. Tapasztalat alapján, az ilyen feladatok tudatosítják az idő végességét, természetesen vannak vizuális segítségek is az osztályteremben, ilyen a TIME TIMER, vagy a homokóra. A gyakorlatok színes képekkel illusztrált változatos feladatokat tartalmaznak. A „hogyan néz ki becsomagolva?” feladaton sokat gondolkodtak a tanulók, a feladat első része, hogy párosítani kell a tárgyat a becsomagolt változatával, a feladat második részében számokkal van jelölve a tárgy és betűkkel a becsomagolt változat. A feladatban a betűket kell a számokkal párosítani, miközben a képeket is egyeztetni kell. A tanulóknak logikusan kell gondolkodniuk és következtetniük, a tárgy alakja alapján a becsomagolt változatra. A további feladatokban is fontos szerepe van a helyes következtetéseknek, (pl: Mi a folytatás?). A képen egy cselkevést láthatunk, majd lehetőségünk van további két képből ki választani a cselekedet folytatását. Itt a megoldásként felkínált mondatok közül, a helyes megoldást jelöljük be.

A kilencedik fejezet a „tartalomértés, humor és irónia”.

Mit fejleszt: Többszereplős párbeszéd követe, megértése. Auditív figyelmet. A beszélők közötti perspektíva váltást. Más emberek arckifejezésének, hanghordozásának, gesztusainak megértését. Komplex tartalom feldolgozást.

Azért fontos terület mert, ha a párbeszédet nem értik, nem tudják követni és bekapcsolódni, a sok kudarc miatt egy idő után már nem is próbálnak a párbeszédben részt venni. Így viszont a társas kapcsolatokból kirekesztődnek, és szociálisan könnyen elszigetelődnek. Következő probléma lehet, hogy az auditív információkban, nehezen találják meg a kulcsszavakat,

vagy mondatot, ami lehetővé tenné, hogy a szavakból mondatok, majd egy egész szöveg jelenjen meg a fejükben, aminek értelmet is tudnak kölcsönözni. A beszélő személyek között, a perspektíva- váltás nehézségei állnak a háttérben, melyet úgy tudunk azonosítani, hogy a személy ismételt és a használt névmásokat, főnevekkel helyettesíti. A magyar nyelv nehezített ebből a szempontból, hiszen nem használ nyelvtani nemeket, sőt gyakran névmásokat sem. A fejezetben egyszerű, minden napi életben is használatos párbeszédet találunk, a követését és megértését gyakoroltatja (pl. szemüveg vásárlás vagy a pizza rendelés). A tartalomfeldolgozás komplex fejlesztésére szintén találunk feladatokat, hiszen alapvetően fontos a minden napi életben, az iskolai tanulmányok során és a majdani munka világában. A programban hangosított mese van megjelenítve, diafilmen. Négy különböző feldolgozási szempont szerint gyakorolhatunk. A mondókák és dalok szövegének kevert hangzó és vizuális verssorainak, képi tartalmának egymáshoz rendelése. Ismert gyermek mondókákkal, történik a fejlesztés pl: kerekecske dombocska, vagy a nyuszi ül a fűben. Iskolásoknak szánja a program írója a Bibliai történeteket és a már felnőtteknek a Barátok közt című sorozatból kivett epizódokat, ami a párkapcsolat, szerelem, barátkozás témaköreit is érinti. Humor és viccek részben szintén Anti sorozat rövid filmjeit láthatjuk.

Tizedik fejezetben a „sorrendiség”.

Mit fejleszt: figyelem terjedelmének bővítése, időtartamának növelése, lényeg kiemelés képessége, összefüggések (pl. idői, ok-okozati relációk) megértésének elősegítése.

Autista emberek számára nehézségeket okozhatnak a folyamatok, sorrendiségek, a tartalmak időbeni vagy fontosság szerinti sorrendjének megállapítása, felismerése. Ezért az életük megszervezése, megtervezése a napi életvitelben problémát okozhat. Az osztályokban a napirendek segítenek, egyéb tevékenységekben pedig a folyamatábrák, pl: torna órához való átváltás, mosdó használat, kézmosás folyamatábrák. A programban vizuálisan látott történeteket, feladatokat jól kiegészítik ezek a segédletek. A fejezetben több száz gyakorlat található, amely kiterjed egészen a biológiai fejlődésig (pl. az apaság). Rövid mondatokat kell sorrendbe rendezni, hogy érthető történet alakuljon ki a mondatokból. A sorrendiség gyakorlása folytatódik a nagyság szerinti rendezéssel, majd az időbeli orientáció követi.

Tizenegyedik fejezetben a „valóságértés és gyakorlati élet”.

Mit fejleszt: Rugalmasság, probléma megoldás, auditív-vizuális figyelem, tudatteória, fizikai-okozati, szociális viselkedés.

Az autista emberek egy része, csak a szűk érdeklődési kör mentén tájékozott, és néha úgy tűnik más nem is érdekli őket, a való világtól elzárkóznak. A gyakorlatok, már inkább a felnőtt autista embereknek készültek, de van benne olyan rövid film is (pl: hogyan kell valakit telefonon felhívni, vagy a mit jelent a sértő mutogatás és mi lehet a következménye, ha rosszul ítéli meg a helyzetet) ami hasznos az általános iskolába járó diákoknak is. Olyan valós nehézségeket gyakorolhatnak ebben a részben, ami a napi életben elengedhetetlenül fontos. A veszélyes helyzetek felismeréséről is találhatunk, a valóságban előforduló szituációkat. A való életből vett példák 10-15 perces epizódokban, videó sorozat formájában jelennek meg. Ilyen például a bankszámla adataink védelmére, háztartási balesetek elkerülésére, de az utcán történő telefonálás veszélyeire készült videók melyekben a hangfájlok, figyelmeztetéseket tartalmaznak, amiket a filmekhez párosíthatunk. A gyerekek egyik kedvenc feladatsora a „a melyik képen látsz lehetetlent, furcsát?” Jelenleg az internetes oldalakon, videó megosztó csatornákon, találhatunk olyan videókat, amiket összevágunk vagy meghamisítanak, erre hívja fel a figyelmet a „Mit gondolsz erről a videóról?”. Itt olyan jeleneteket mutat be a program, ami a valóságban lehetetlen, hogy megtörténjen, de a videó szerkesztésekkel, vágásokkal valóságos jelenetnek tűnik, ezáltal becsapathatják az autista embereket. A gyerekek többször is megnézték mire megértették, hogy ezek csak trükkök, és nem a valóság. Azért hasznos ez a sorozat, mert a szülők nem tudnak mindig felügyelni a gyermekek internetes tevékenységeire, ezekkel a gyakorlatokkal belehet gyakorolni, hogy kételkedjenek abban, ha hihetetlennek tűnő dolgot látnak és kérjenek segítséget a megértéshez.

Tizenkettedik részben a „személyi és személyközi készségek”

Mit fejleszt: Kommunikációt, szociális viselkedést, kognitív területeket,

Az érintett felnőtteknek, munkahelyhez és a minden napi élethez nyújtanak eligazodást. Ez a fejezet kimondottan a felnőtt autista emberek segítségére készült

6. KUTATÁS

A kutatásom célja az volt, hogy információt kapjak az ASD-KVÍZ fejlesztő program, osztálytermi, viselkedési és tanulási problémákra gyakorolt hatásairól. Valamint, miként működik és mi a gyógypedagógusok tapasztalata a program használatára kapcsán.

6.1. Kutatási kérdések

1. Milyen készségek fejlesztésében adhat segítséget az ASD-KVÍZ online program?
2. A fejlesztések alkalmával enyhülnek-e a viselkedési problémák az osztályteremben?
3. Az autizmus legalapvetőbb problémája a kontextus érzékenysége, hogyan javít a program ezen a nehézségen?
4. ASD-KVÍZ megalkotója, mire alapozta a program fejlesztő hatását?
5. A gyógypedagógus kollegák véleménye alapján, mennyire hatékony a program használata?

Kérdéseimre a gyakorlati tapasztalatok, valamint az interjúk összegzése kapcsán szeretnék választ kapni.

6.2. A kutatás menete

A választott témám megvizsgálásához, a kvalitatív kutatási módszert alkalmaztam. Személyes strukturált interjúkat készítettem, és ezek segítségével keresem a feltett kérdéseimre a válaszokat. Az interjú során nyitott kérdéseket is alkalmaztam, így a gyógypedagógus kollegák és a program megalkotója, olyan kérdés kört is érintett, ami fontos lehet a jövőre nézve. Az ASD-Kvíz készítőjével online interjút készítettem, a gyógypedagógus kollegákkal, személyesen az iskolánkban készültek az interjúk. A kérdések összeállításában a fejlesztő program felhasználói oldalának kezelhetőségére, illetve a fejlesztés gyakorlati hatásaira összpontosító kérdéseket tettem fel. Összesen 12 kérdést fogalmaztam meg, ebből 6 nyitott végű kérdés, hogy bővebben kitudják fejteni tapasztalataikat, és 6 kérdés zárt végű. A mellékletben (1.számú melléklet) szerepelnek a feltett kérdések.

6.3. A kutatás helyszínének bemutatása

Fejlesztő nevelést-oktatást végző általános iskola

A Laborc Általános Iskola 2007 szeptembere óta a Megérted Alapítvány Részképesség-fejlesztő Oktatási Nevelési és Módszertani Továbbképző Központ fenntartásában működik. Budapesten III. kerületében zöldövezetben található. 2017-ben elnyerte a Minősített Intézmény címet.

Az iskola Helyi tanterve a Nemzeti Alaptanterv szerint készült, az ellátott diákok egyéni sajátosságait, nehézségeit figyelembe véve. A tananyag felépítése és a tanórákon alkalmazott módszerek, eszközök, a pedagógusok felkészültsége és speciális képzettséggel, valamint a gyógypedagógiai asszisztensek jelenléte lehetővé teszi, hogy kis osztály létszámok mellett, a figyelemzavarral, diszlexiával, diszkalkuliával, hiperaktivitással, részképesség és pszichés zavarral, valamint autizmussal élő diákok is sikeresen el tudják végezni az általános iskolát. A pedagógusok célja, hogy a gyermekeknek élményszerű, játékos feladatokon keresztül adják át a tudást, minél nagyobb örömet szerezve a gyerekek iskolai napjaiba.

Gyermekeközpontú intézmény, ahol minden gyermek fizikai, érzelmi, értelmi fejlődésének lehetőségét biztosítanak. Nyolc évfolyamon 195 gyermek jár (SNI 126 fő), minden évfolyamon párhuzamos osztályokat szerveztek. Egy-egy osztályban 12-16 tanuló jár. A tantestület 49 főből áll, a pedagógia minden területéről. Tanítók, szaktanárok, fejlesztő, különböző szakirányú gyógypedagógusok, terapeuták, iskola pszichológus, pedagógiai és gyógypedagógiai asszisztensek. Minden osztállyal pedagógiai team foglalkozik, a szülőkkel közös munkában. A pedagógusok kiemelt hangsúlyt fektetnek a gyermekek teljes személyiségének támogatására, az egyéni szükségletek szerinti személyközpontú bánásmódra. Az iskola biztosítja minden tanulója számára az egyéni fejlődéshez szükséges feltételeket.

Az inkluzív, integráció a befogadó gyakorlata. Állandó figyelem és támogató gyakorlat valósul meg. Fontos a gyerekek képességeinek, tehetségének kibontakoztatása egységes szemléletben, élményszerűen, aktivitásukra alapozva valósul meg. Kiscsoportos fejlesztések keretében, egyéni sajátosság mentén szervezett, fejlesztések és tehetséggondozó csoportos foglalkozásokon vehetnek részt a tanulók.

Önismeret és szocializáció egyik legfontosabb készség a társas tanuláshoz, ezért nagy hangsúlyt fektetnek az osztályokban a különböző közös rituálékra. Minden reggel 10 perces beszélgető körrel kezdenek, amit a pedagógus tart. Ezt a helyükön vagy körbe ülve szokták megtartani. Itt a gyerekek elmesélhetik, hogyan érzik magukat vagy mit csinált előzőnap délután, a nekik fontos, izgalmas dolgokról beszélnek.

Kiszámítható keretekkel, azonnali pozitív megerősítéssel építik a gyerekek önismeretét, kitaratását, egymás elfogadását, a tanulók egymás iránti támogató figyelmét. Ezt szolgálják a különböző kis projektek, páros és csoportos feladatok, illetve az egyénre szabott differenciálás is. Fontos, hogy a diákok sok aktivitást, tevékenységet, együttműködést igénylő pozitív élményhez, tapasztalathoz, jussanak. A hibázás lehetőségének tudatos biztosítása segítségével fejlődik önbizalmuk, kreativitásuk, véleményalkotási készségük.

Azok a tanulók, akik szociális és kommunikációs problémával küzdenek, autizmus spektrumzavarban érintettek, autizmus specifikus gyógypedagógussal, egyéni vagy kiscsoportos fejlesztéseken vehetnek részt.

Anyanyelvi nevelést az alsó tagozaton a Meixner módszer alapozza meg. Felső tagozaton is, játékosak az órák egyéni és csoportos 5 aktivitásra épülnek. Szükséglet szerinti logopédiai és komplex nyelvi fejlesztések, a nyelvi nehézségekkel, diszlexiával, diszgráfiával, küzdőket támogatják.

Iskolában angol nyelv tanítása már első osztálytól játékos formában megvalósul. Negyedik osztálytól pedig, három csoportra bontva differenciáltan történik a nyelv oktatása.

A tanulók között gyakori, hogy a természettudományos és matematikai gondolkodás területén kiemelkedőek. Zrínyi matematikai versenyeken, szép eredményeket ér el az iskola. Nagy gondot fordítanak a természettudományokkal való ismerkedésekre, ezért már alsó tagozaton szakos tanárok tanítják a természetismereti tantárgyakat. Ezáltal a felső tagozaton, kémia, fizika, biológia tantárgyakat a tapasztalatokra építik.

A digitális eszközök használatával és az informatikai nyelvvel, első osztálytól ismerkedhetnek a tanulók. Fontosnak tartják, hogy a gyerekekhez közel álló, hatalmas motivációval bíró, korszerű módszereket a tanórákon és a fejlesztő foglalkozásokon egyaránt gyakran alkalmazzák.

Az iskolában nagy szerepet kapnak a testnevelés órák, és a diákok sokoldalú egyéni sajátosságaihoz igazodó, mozgás fejlesztése. Néhány éve felújított tornateremmel, jól felszerelt mozgásteremmel, és egy nagy udvarral rendelkeznek. Első és másodikos testnevelés órákat nívó csoportos bontásban valósítják meg. Már első osztálytól úszásoktatásra járnak a tanulók, ahol szintén differenciált, csoportbontást valósítanak meg. Célzott terápiás alapú mozgásfejlesztések közül, alapozóterápia, és a szenzoros integrációs mozgásfejlesztést kapnak a gyerekek, szükség szerint. Ezek mellett a joga alapú, szorongásoldást célzó mozgásfejlesztés is elérhető ettől az évtől kezdve.

Sokoldalú művészeti nevelés, a tanulók önkifejező készségének, kreativitásának, a művészeti ágak egyedi nyelvének értését célozza. A képzőművészeti és tárgyalkotásoknak nagy része, a rajzműhelyben képződik. Néha heteken át dolgoznak a diákok egy-egy projekten, egyénileg

vagy csoportosan. A zenei nevelésben, a Kodály módszer alkalmazása mellett, nagyszerepet kap a modern, kortárs zenével való ismerkedés. Aktív zenélés élményének az alaksorban működő stúdió ad helyet. Van lehetőség hangszeres, és szolfézs oktatásra. Kiemelt jelentőségű a dráma pedagógia. Minden évfolyamon szakképzett dráma pedagógus tartja az önismereti, és szociális célú dráma foglalkozást. Mindezek mellett az érdeklődő gyerekek számára lehetőség van, színpadi alkotási folyamatban való részvételre. Az iskola drámaköre, évente két, három nagyszabású színdarabot mutat be.

Közös ünnepeken, erdei iskolákban, nyári tematikus táborokban, különböző korú tanulók együtt vehetnek részt. Olyan közösségi élmények ezek, ahol mindenki támogatást, elfogadást kap, megismerhetik egymást és mások elfogadását. (Laborc, Pedagógiai program, 2007)

Iskolánkban online formában a covid időszakában, majd intézményen belül, 2021-ben kezdtük el az ASD-KVÍZ használatát, az autista gyermekek fejlesztésének kiegészítésére. Az intézményünkben jelenleg négy gyógypedagógus alkalmazza napi rendszerességgel a fejlesztések alkalmával. A gyerekeknek a Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat Szakértői Bizottsági tagintézményeinek (továbbiakban, Szakértői Bizottság) szakértői véleménye alapján, a Sajátos Nevelési Igényüknek (továbbiakban SNI) megfelelően kapnak fejlesztéseket. Az autista tanulók, autizmus specifikus fejlesztésein gyakorolhatnak az ASD-KVÍZ fejlesztő programon, sérülési területüknek megfelelő feladatokon keresztül. Tapasztalatom szerint, mindig nagyon várják ezen alkalmakat. A gyerekek többször megfogalmazták nekem, hogy mennyire szeretnek a programmal dolgozni. Általában azt szokták mondani, hogy egyszerű a használata, érthetőek és konkrétak a feladatok, és számukra érdekesek a gyakorlatok. Előfordul, hogy egy adott témát, az osztálytermi szabályok jobb megértése miatt, többször is feldolgozunk, egymást követő órákon.

6.4. A kutatásban résztvevők

A kiválasztásnál célzottan választottam ki az interjú alanyokat, a saját intézményemből, mert a gyógypedagógusok napi szinten használják a programot, ezáltal a gyakorlati fejlesztő hatásra is választ kaphatok. A program tervezőjétől, a rendszer tervezésére, működésére, a feladatok struktúrája és a lehetséges fejlesztő hatásokra kaptam választ.

6.5. A kutatás feldolgozása

Interjút készítettem a program megalkotójával, valamint négy gyógypedagógussal. A program osztálytermi gyakorlati hasznát a gyermekek két osztályfőnökének feltett kérdések alapján, mutatom be. A kérdések 1-5-ig a gyógypedagógusokra, illetve munkájukra vonatkozó, 6-8. a rendszer felhasználó oldalának kezelhetőségére, 9-12-ig, a konkrétan a fejlesztések alkalmazásával használt programra vonatkozóak a kérdések. Az utolsó kérdés arra irányul, hogy a szülőknek szokták-e ajánlani az otthoni alkalmazást. Ez azért fontos, mert így több lehetőség és idő juthat a fejlesztésekre. A gyógypedagógusaink mind nők, és korukat tekintve 45-55 év közöttiek. A fejlesztéseken az autista gyerekek fejlesztő óráin használják a programot. A tanulók ép intellektusú autista gyermekek, 8-12 éves kor közöttiek, alsóban 19 gyermek felsőben 12 gyermeknek csoportosan, és két gyermeknek egyéni tanrendben, szintén heti két alkalommal van ilyen típusú fejlesztése.

ASD-Kvíz megalkotójával Farkas Jánossal készített interjú összefoglalása.

Kérdések: 1.számú melléklet

A fejlesztő programra vonatkozó kérdésekre adott válaszok alapján:

A program megalkotásának gondolatát, az hívta életre, hogy van egy autista fia, aki most már 24 éves. A szakirodalmakat olvasva, azt találta, hogy a javasolt autizmus specifikus fejlesztés hatása akkor lesz eredményes, ha heti minimum 20 órában elérhetővé teszi ezen fejlesztéseket a gyermeke számára. A kétezres évek elején az érintett szülőknek nehéz feladatot jelentett, autizmus specifikus fejlesztést találni, hiszen az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Karán 2012-ben indult az autizmus spektrum pedagógiája szakirány, így kevés volt a gyógypedagógus ezen a területen, az első végzett szakirányos gyógypedagógusok 2015-ben diplomázhattak. A program fejlesztése 2009-ben kezdődött. A program fejlesztője szakmáját tekintve mérnök. Amerikában dolgozott hosszú évekig egy vállalnál, ahol az volt a feladata, hogy az angolul nem beszélő más országokból jövő munkavállalókkal, megtanítsa és megismertesse a munkahelyi elvárásokat, szabályokat, feltételeket. A nyelvi hiányosságok miatt, ez csak vizuálisan volt lehetséges. Így nagy tapasztalatot szerzett a felnőttoktatásban.

Jánossal először a program tesztelése kapcsán találkoztam a Vadaskert Gyermekek- és Ifjúságpсихiátria kórház, autizmus részlegén 2011-ben, és fiammal részt vettünk a program első felhasználói bemutatásán és tesztelésén. Én ebben az időben, önkéntes munkát vállaltam az

osztályon, ezért napi szinten tudtam követni a program fejlődését. A rendszer szakmai háttérében, Prekop Csilla gyógypedagógus segített. A hatása azon a kulcs mondaton alapszik, aminek leírása szakirodalomban is megtalálható, miszerint: **„Az autisztikus állapotok lényege a szociális, kommunikációs és speciális kognitív képességek minőségi károsodása, mely a jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg.”** (Autizmus Alapítvány, 2005.4.)

A fejlesztő program módszerei:

Az autisztikus viselkedések háttérében sérült képesség, készségcsoportok állnak. Következésképpen a sérült készségcsoportok autizmus-specifikus fejlesztése, hozzájárulhat az autisztikus viselkedés-tünetek enyhüléséhez. Az ASD-KVÍZ azon a megfontoláson alapul, hogy ha ezen sérült készségeket specifikus gyakorlatokkal fejlesztjük, akkor a viselkedésben megnyilvánuló okokat (ui. a sérült készségeket) gyengítjük. A módszer tehát alapjában különbözik a viselkedést közvetlenül befolyásoló módszerektől (pl. ABA), amelyek nem az okokkal (a sérült készségekkel), hanem az okozattal (a deviáns viselkedéssel) foglalkoznak. Az autizmusban tipikusan sérült készségcsoportok kiválasztása, az Autizmus Alapítvány: Tantervi és módszertani útmutató autista tanulókat oktató-nevelő többségi általános iskolák számára, kiadvány alapján történt. Ez az anyag készség-alapon hasonlítja össze a neurotipikus ill. autista tanulóktól elvárható teljesítményt. Ennek alapján jött létre az ASD KVÍZ tizenkét fő fejezetből álló struktúrája. (Farkas,2023)

A program hatásai, eredményessége:

Minden eredményes készségfejlesztésnél elengedhetetlen az intenzív, folyamatos és fenntartható gyakorlás. Ezekre a követelményekre a nagyszámú, folyamatosan bővülő, online elérhető gyakorlatanyag megvalósítása ad biztosítékot (bárhol, bármikor, kényelmes körülmények között, a gyermek kedve szerint, otthon, vagy iskolában, nem időhöz kötve végezhető gyakorlatok). Természetesen, tudományos értelemben ez nem tekinthető evidencia alapú módszernek. Farkas János a „józan ész alapú” módszernek nevezi, mert azt gyakoroljuk, ami nehezen megy, olyan módszerekkel, ami megfelel az ASD-vel élők sajátosságainak. Vagyis a készségfejlesztés általános kritériumait alkalmazza, hiszen semmi nem mond ellent annak, hogy ezek a kritériumok, megfelelően adaptálva, ASD-vel élőkre is vonatkoznak. Az intézmények és alapítványok, megújuló előfizetései arra utalnak, hogy a rendszert folyamatosan használják az autisták fejlesztésre. A program hatásosságával kapcsolatosan, rendszeresen érkeznek pozitív visszajelzések. (ASD-KVÍZ,2022)

Az autizmus specifikus jellege:

Vizuális, strukturált és konkrét tartalmú gyakorlatok. Az önálló egérkezelés kielégíti az autista személy tipikus önállóság (kontroll) iránti igényét. A képernyőre irányuló tekintet felmenti a tanulót, a szemkontaktus szorongást kiváltó elvárása alól, mert a feladatvégzés alatt a segítő is a képernyőt nézi, így a szemkontaktus nem elvárás. A kvíz módszer további előnye, hogy segítő részvétele esetén a sérült készségek fejlesztése mellett a gyakorlás során jelentős kommunikációs többlet alakulhat ki a diákkal. Ez a kapcsolatépítésen kívül lehetővé teszi az autisztikus gondolkodási folyamat, valamint az autista egyén specifikus készség- és ismeret profiljának feltérképezését. A nehézségi fok csillagokkal jelölését már nem alkalmazza a rendszer, mert a spektrum jelleg, és a kronologikus, illetve mentális korok közötti „össze nem függés” miatt ez félrevezető lehet. Az újabb fejlesztéseknél, még a nehezebbeknél is, inkább hangfelvétellel van segítve, és a megoldásoknál, néhány szám azonosítására van szükség. Így az írás/olvasás készség, mint követelmény kiküszöbölhető, ami szélesíti alkalmazhatóságot a spektrumon. (Farkas,2023)

A program felhasználói köre:

Az ASD KVÍZ felhasználóinak száma pontosan nem ismert, heti hírlevele az új gyakorlatokkal és cikkfordításokkal, csaknem 2000 email címre jut el. Mivel a rendszer egy előfizetéssel, az előfizetési időn belül több gépen, akár egyidejűleg is használható, vannak családok, iskolák, alapítványok, amelyek évek óta újra és újra megújítják előfizetésüket. Az oldalon elérhetőek a külföldi szakirodalmi cikkek fordításai, amit szintén Farkas János fordít. Autizmusban érintettek családjainál és a szakembereknél is nagy az igény az új, tudományos, de közérthető információra, amit magyar nyelven nem tudnak kielégíteni. Mindig igyekszik olyan cikkeket választani, amelyek széles kört érdekelhetnek magyar viszonyok között is. Talán a legnagyobb érdeklődés abból szűrhető le, hogy néhány cikkfordításból részletek jelentek meg az ESŐEMBER c. AOSZ folyóiratban is. (pl. a Esőember 2022. 3. számban az autizmussal élők jövőjének feltérképezéséről).

Programmal kapcsolatos tervek:

A jövőbeni tervek között szerepelnek, újfajta gyakorlatok, de a 12 fő fejezetbe, mint témakörökbe ezek valószínűleg beilleszthetők, így a megszokott struktúrán nem kell változtatni. Tervezés alatt van például a valóságértés fejlesztése keretében a humorérzékhez kapcsolódó, további gyakorlat sor. A lehetőségeknek nem a fantázia, hanem az egyes feladatok kvíz formá-

tumú megfogalmazása (egyválaszos, többválaszos kérdések, párosítások, sorrend, stb.) szab határt. Ezt az akadályt kreativitással próbálják áthidalni. (ASD-KVÍZ,2022)

Gyógypedagógusokkal készített interjú eredményeinek bemutatása és elemzése

Kérdések: 2.számú melléklet

Az interjú kérdések feldolgozásánál a gyógypedagógusok válaszait a hasonlóságok és különbségek mentén elemzem és fogalmazom meg. A tapasztalati különbségek miatt, eltérő válaszok kapcsán Gyp.1., Gyp.2., Gyp.3., Gyp.4. jelölést alkalmaztam a kérdéskör kapcsán.

Mióta használja a programot és heti hány órában?

Gyp.1.: 2014 óta, heti 10 órában,

Gyp.2.: 2019 óta, heti 8 órában,

Gyp.3.: 2021 óta, heti 10 órában,

Gyp.4.: 2021 óta, heti 6 órában,

Első kérdéskör a gyógypedagógus személyével és munkájával kapcsolatosak:

A gyógypedagógusok életkorát tekintve, mindenki 45-55 év között van és Nő neműek. Intézményünkben ép intellektusú autista tanulókat, integrált keretek között oktatunk, nevelünk. Ezért kis csoportos 2-4 fős fejlesztésen vesznek részt a gyermekek. Két egyéni tanrend alapján tanuló diáknál valósulhat meg az egyéni fejlesztés.

ASD-KVÍZ bemutatása felhasználói szempontból:

Az órákon, a fejlesztések kiegészítésére használják a programot a gyógypedagógusok.

Gyp.1. az FSZK pályázat keretében, Gyp.2, Gyp.3, Gyp.4, tanulmányaik során ismerte meg a programot.

A felhasználói oldalt nézve, egyetértettek abban, hogy a 12 fejezet jól strukturált, ezért nagy segítség az órákon való alkalmazása, és megadja a komplex fejlesztés lehetőségét. Felépítése logikus és a jól átlátható tartalomjegyzékből áll, ahol könnyű kiválasztani a sérülésből adódó fejlesztendő készséget, képességet. Kezelhetősége ezáltal egyszerűnek bizonyult. A program kvíz jellegéből adódik, a könnyű használata. A gyermekeknek nem kell papír alapon, feladatokat megoldania, ami előny, mert nem minden gyermek szeret ceruzával írni, egyben ez a

hátránya is hiszen így a finommotorikus készségek nem fejleszthetők az óra kapcsán. A feladatok vizuálisak, és auditív magyarázatokkal ellátott, ezért nem okoznak nehézséget, érthetőek. A gyerekek elfogadták az új tanulási helyzetet és módszert. A képi grafikája a tér tájékozódási gyakorlatnál nem egyértelmű, de több segítség nyújtással megoldották a diákok.

Amiben mindenki egyetértett, hogy a program használatát nehezíti, hogy kilép az adott területről és vissza kell lépni, nem lehet folyamatosan haladni a gyakorlatokkal. Előnyként jelent meg, hogy nem szükséges a szemkontaktust felvenni a gyermekkel, hiszen a képernyőt nézik, ami egyébként hátrányként is besorolható, hiszen ezen kommunikációhoz szükséges terület nem kerül fejlesztésre az óra közben.

A feladatok változatosak és motiválják a gyerekeket, hogy náluk az irányítás lehetősége. Vannak kedvenc fejezeteik, ilyen a kategorizáláson belül a „kakukktójás” feladatok, valamint a kis film epizódokat tartalmazó, „érték, erkölcs, viselkedés”. A „Mit gondolsz erről a videóról?”, ebben a részben olyan jelenetek szerepelnek, melyek valóságűek, bűvésztűknek is beillenek. Számukra azért fontos, mert az életben gyakran találkoznak, a videó megosztó csatornákon olyan filmekkel, ami megszerkesztett és a valóságban nem lehetséges. Fontos, hogy tudomásuk legyen az ilyen tartalmakról. A gyógypedagógusok szerint, a „mentalizáció” c. fejezet okoz minden gyermeknél nehézséget. Az érzelmek beazonosítása az alap érzelmeket kivéve (vidám, szomorú, mérges) nehezített. Az eltérő fejlődésből adódóan, nagyon sok gyakorlást igényel. Felhasználói tapasztalat, hogy az évek során sokat változott, gyorsult a program, képek, videók mérete megfelelő.

Gyp.1. kiemelte, hogy az utóbbi időben, több hangfájllal bővültek a feladatok, és a géphang is jobb lett. Az animáció is fejlődött, de miután sokszínű a rendszer, megmaradtak a régebbi, nehezebben érthető animációk, képek.

A gyakorlati alkalmazásra vonatkozó kérdésekre adott válaszok alapján, egyetértettek a kollegák abban, hogy a 12 fejlesztési terület 3200 gyakorlattal, lefedi az autizmusból adódó sérülések fejlesztését. Valamint az egyes fejezetek között átfedések vannak, ezért a gyakorlással egyidejűleg több terület működésére is fejlesztő hatású. A legnagyobb előnye, hogy olyan embereket is könnyebben elérünk ezzel, akik csoportmunkában nem aktívak, és gátlásosabbak.

Gyp.1.: Covid idején könnyebb volt a fejlesztés képernyőmegosztásos technikával. A valós helyzetben, nehezebben tanulnak az autisztikus személyek, de ha ennyire részletesen le van bontva, azt többnyire kedvelik, mert biztonságos.

Elmondottak alapján előnyt jelent, hogy tud gyakorolni otthon, aki elakad egy élethelyzetben. Mindemellett a visszacsatolás, értékelés menete illeszkedik az autizmus jellegéhez. A legjobb tanulási módszer, ha ennyire egyértelműen látszódik, hogy sikerült-e. A hibás válaszok esetén, a tovább gombbal „vissza lehet lépni”, és újra próbálkozni a megfelelő válasz megjelölésével. A visszacsatolás megoldások, segítik a tanulás folyamatában a gyakorló személyt.

A fejlesztő rendszer előnyei és hátrányai kérdéskörnél már eltérő válaszokat kaptam.

Gyógypedagógusok megfogalmazták, hogy a program használata, az azzal járó nehézségek is a digitális kultúránk részét képezik. A diákoknak egy olyan helyzetet teremt, ahol a digitális tér okozta akadályokat is frusztrációtűrés mellett tudja kezelni.

Gyp.1.: Hátránya, hogy ez is géphez kötött, személytelenebb, ha házi feladatnak kapja meg a diák, akkor viszont hatékonyabb, mintha semmit sem kapna.

Gyp.2.: Nem nevezném kimondottan hátránynak a „géphez kötöttséget”, mert mint kiegészítő fejlesztő tevékenység, a digitális technológiák többnyire inkább előnyösek, ha a fejlesztés során egyéb eszközöket is alkalmazunk. Az ASD kvíz kis videói, feladatai alapján, dramatizálással, video modellezés utáni, élő gyakorlással ez a tudás általánosítható.

Gyp.3.: Hátránya, hogy önmagában nem alakul ki motiváció, hanem azt a fejlesztés során kell, kialakítani és támogatni, akár egyéb jutalmazási módszerekkel.

Gyp.4.: Hátránya, hogy eleinte nem egyértelmű a felület. Amennyiben hozzászoknak a felhasználók a sajátosságokhoz, akkor kezelhető. Sajnos, a visszacsatolás, (ki)értékelés sem minden feladat végén van.

Gyógypedagógusok közös tapasztalata, hogy az apró nehézségekkel együtt egy megfizethető és hatékony program lehet, megfelelő óraszámban alkalmazva.

A program készségfejlesztésére, hasonló válaszokat kaptam. Kognitív érzelemfejlesztés céljából alkalmazzák elsősorban, ahol a résztvevők észlelési, érzelemfelismerő, feldolgozási, mentalizációs és kognitív-kontrollálási hiányosságainak fejlesztésén van a fókusz. A feladatokat úgy választják meg, hogy ezek az egyes feladatcsoportokon belül a résztvevők érintettségének, mentalitásának, preferenciáinak, terhelhetőségének megfelelőjenek. 3-4 fős csoportokban, a leírt szempontoknak megfelelően kitűzött feladatokat, pontosan tudják illeszteni a kis-csoport igényeihez. A kontextus kulcsszerepet játszik az érzelmek kifejezésének megértésében. A komplex érzelemfejlesztésre fókuszáló, folyamatban alkalmazták először az ASD-kvíz módszerét, a kontextusérzékenységben gazdag feladatai miatt.

Gyp.1 személyre szabott és „autizmus barát” jellegűek, (pl. a gyógypedagógussal közösen figyelik számítógép képernyőt) nincs szemkontaktus kényszer. Protetikus környezet; vizuális támogatás; tér és idő strukturálása; ingerszegény környezet, rövid, tömör utasítások. Az érzélemfejlesztés specifikus, intenzív, folyamatos készségfejlesztéssel egészült ki, emiatt az ASD KVÍZ hatásosabb.

A kollegák egyetértettek abban, hogy a betanult készségek akkor épülnek be leginkább, ha ezeket a „védett térben” tanult módszereket fokozatosan, támogatás mellett generalizált helyzetben is gyakoroltatni tudják, hogy a betanult viselkedés, egy spontán helyzetbe is könnyebben beilleszthető legyen. Az osztályteremben adódó konfliktusokra, viselkedési problémákra két fejezetben találhatunk segítő gyakorlatokat.

Gyógypedagógusok szerint, a heti két fejlesztő óra kevésnek bizonyul a tanulónak, arra viszont nagyon jó, hogy a gyakorolt feladatokra, (pl. az érték történetek fejezet) vissza tudjanak csatlakozni az osztálytermi helyzetek kapcsán, ezáltal a konfliktusokat könnyebb kezelni. A kollegák elmondásából kiderült, a fejlesztéseken végzett gyakorlatok hatása, egyértelműen látszik a késleltetés-kivárás, figyelem, kommunikációs készségek fejlődésében, valamint a másokra való odafigyelésben, és a mentalizáció területén. Tudomásuk szerint a szülők közül, csak néhányan ismerik és használják otthon a programot. A gyógypedagógusok minden esetben, javasolják a diákoknak az otthoni használatot.

6.4. Kutatási kérdések megválaszolása

1. Milyen készségek fejlesztésében adhat segítséget, az ASD-KVÍZ online program?

Intézményünkben kiemelt fejlesztési céloknak megfelelően:

- Kommunikáció, társas kapcsolatok, mentalizációs készségek fejlesztése.
- Észlelés fejlesztése.
- Érzelmek azonosítása.
- Kognitív és információfeldolgozási készségek fejlesztése.
- Kontextus érzékenység fejlesztése.

Az autista személyek egyik fő nehézsége, hogy sok konkrét és elvont fogalom jelentését nem ismerik, mert automatikus fogalomképző készségükkel problémák vannak. Ezért gyakorlati

lehetőséget nyújt, a fogalom ismeret fejlesztésére. Alkalmat biztosít a kategorizálási és általánosítási készség gyakorlására. Az érzékelési probléma ismert tünet. Vannak gyakorlatok az egyszerre előforduló ingerek szétválasztására, valamint más emberek érzékelési tapasztalatának megismerésére. Az arc felismerésére is találunk konkrét vizuális anyagokat, melyek a szociális kapcsolatokban, az érzelmek beazonosításában elengedhetetlenek. A kommunikáció folyamatait is tanítja, ami a szociális és társaskapcsolatok területén hozhat jelentős változást. Valamint a nonverbális kommunikáció elemeinek felismerését is megtudjuk ismertetni. A mentalizáció fejlesztése a legnehezebb területek egyike, mások gondolatai, érzelmei, vágyai, szándékai, tudatos felismerése hétköznapi interakcióban, nyelvhasználatban és társashelyzetben az életünk része. A viselkedés az írott és íratlan társas szabályok, elvárások, megértetése a mindennapokban kulcs szerepet játszik, az élet minden területéhez kapcsolódóan. Kognitív és figyelem, készségek javítására is találunk gyakorlási lehetőséget a programban. A feladatokban az időkorlát beiktatása, az idő múlásának észlelését tudatosítja. Szociális elszigetelődés megelőzésére, több szereplős párbeszéden alapuló kommunikációs helyzeteket találunk. Az ironia, vicc, humor, nehezen érthető, ezért szükséges megismertetni a tanulókkal. Ezen területeken elért eredmények, szerepet játszhatnak a könnyebb baráti kapcsolatok kialakításában.

2. A fejlesztések alkalmával enyhülnek-e a viselkedési problémák az osztályteremben?

Négy gyógypedagógus gyakorlati tapasztalata alapján, az autizmus sokszínűsége miatt százalékokat nem határozhatunk meg. Az autizmusban enyhén érintett és ép intellektusú, felső tagozatos diákoknál 12 fő esetében, egyértelműen pozitívan változott az osztálytermi viselkedés. Társaikra jobban figyelnek, és a versengésből adódó konfliktusok is enyhültek. Az órai szabályokra jobban figyelnek, sőt egymást is figyelmeztetik a betartására. Alsó tagozatos tanulóknál 19 tanuló, az autizmusban enyhén érintett 4 diák esetében tapasztalható pozitív változás, leginkább a kommunikáció területén.

A betanult készségek akkor épülnek be leginkább, ha ezeket a „védett térben” tanult módszereket fokozatosan, támogatás mellett generalizált helyzetben is gyakoroltatni tudjuk. A betanult viselkedés egy spontán helyzetbe is könnyebben beilleszthető. A programban megtalálható kis filmek, gyakorlatok, hozzá járulnak, hogy az osztálytermi problémás viselkedések alkalmával, könnyebben megnyugtathatóak a gyerekek.

3. Az autizmus legalapvetőbb problémája a kontextus érzékenység, hogyan javít a program ezen a nehézségen?

A kontextus érzékenység, kulcsszerepet játszik az érzelmek kifejezésének megértésében. A feladatok vizuálisak és mérsékeltén verbálisak, strukturáltak, konkrét instrukciók segítik az eligazodást. A mindennapi fogalmak felismerése, egy megszokott környezetben kontextusában kell megkeresni akár csak az életben. Egyes feladatokban saját környezetünkben is megtalálható helyszíneket láthatunk a feladatokban. Gyakorlások alkalmával világossá teszi a kapcsolatot a két terület között.

4. ASD-KVÍZ megalkotója, mire alapozta a program fejlesztő hatását?

Készségeket, specifikus gyakorlatokkal fejlesztjük, akkor a viselkedésben megnyilvánuló okokat (ui. a sérült készségeket) gyengítjük. A módszer tehát alapján különbözik, a viselkedést közvetlenül befolyásoló módszerektől (pl. ABA), amelyek nem az okokkal (a sérült készségekkel), hanem az okozattal (a deviáns viselkedéssel) foglalkoznak. Az ASD-KVÍZ feladatok, személyre szabott és „autizmus barát” jellegűek (pl. számítógép képernyő terapeutával közösfigyelése, nincs szemkontaktus kényszer). Protetikus környezet, vizuális támogatás, tér és idő strukturálása, ingerszegény környezet, rövid, tömör utasítások, együttesen biztonságos környezetet teremtenek, ezáltal az autista tanuló számára megteremtődik az ideális környezet a hatékony tanuláshoz.

5. A gyógypedagógus kollegák véleménye alapján, mennyire hatékony a program használata?

A kommunikáció és szociális készségekben látható a fejlődés. Az autizmusban enyhén érintett diákoknál, alsó tagozaton a 19 tanulóból 10 fő, felső tagozaton a 12 tanulóból 7 gyermeknél tapasztalható a pozitív változás.

A négy gyógypedagógus kollega egyértelmű válaszából kiderül, a heti 2 óra intézményi keretek közötti fejlesztési lehetőség a programmal kevés. A széles spektrumból adódóan, nem érzik elég hatásosnak, minden diák esetében. Az autizmusban enyhén érintett diákoknál látható „csak” pozitív változás. Eredményesség érdekében, az a javaslatuk, hogy a szülőket is vonjuk be az otthoni ASD-KVÍZ használatába, mert a sérült készségek fejlesztése, az élet minden területére kiterjed.

Kérdéseimre a gyakorlati tapasztalatok, valamint az interjúk összegzése kapcsán kaptam választ.

7. ÖSSZEGZÉS

Dolgozatom témájaként a sajátos nevelési igényű (továbbiakban SNI), tanulók azon belül az autizmus-spektrumzavarral diagnosztizált (továbbiakban autista) esetében az interneten elérhető ASD-kvíz online fejlesztő program bemutatását és mint fejlesztési lehetőség vizsgálatát választottam. Téma választásomat az inspirálta, hogy intézményünkben napi szinten alkalmazzuk a fejlesztő programot az online oktatás óta. Megtapasztalhattam gyakorlati hasznosságát, valamint látom a benne rejlő távlati lehetőségeket. Magyarországon jelenleg nincs hasonló multimédiás oktató és fejlesztő program az autista gyerekek részére. Ezért került az érdeklődésem fókuszába, és mert érintett szülőként kerestem az autizmus specifikus segítséget. A téma fontossága abban is megmutatkozik, hogy az Európai Bizottság „Esélyegyenlőség a fogyatékkal élők számára: európai cselekvési terv (2004-2010)” Megfogalmazta, az élethosszig tartó tanulás fontosságát. Ezen belül, az oktatásban, képzésben felmerülő akadályok leküzdésére a modern információs és kommunikációs eszközök használatát javasolja.

Az autizmus egy idős az emberiséggel, az első kórkép leírása Kannertől származik, 1943-ból. Az elmúlt hatvan év során számtalan tévhit jelent meg az autizmus kapcsán. Szerettem volna hiteles kutatások alapján feltárni, ezen állítások eredetét és cáfolatát. Ilyen például a „fridzsidek anyja” vagy az „oltások okozta autizmus”. Dolgozatom első részében visszatekintettem az autizmus kutatás múltjára, a kezdetekre. Majd kitértem a mai modern kori és elfogadott kutatási eredményekre, miszerint az autizmus spektrumzavar az idegrendszer fejlődési zavara, és döntően a genetikai okok, de a környezeti tényezők is szerepet játszhatnak a kialakulásában. Jelenleg is számos külföldi kutatás foglalkozik a feltárásával.

Következő részben bemutattam az SNI meghatározását és az autizmus fogalmát, tüneteit. A Sajátos Nevelési Igényű gyermekek körébe tartoznak az autizmus spektrum zavarral élő tanulók. Az autizmus egy eltérő idegrendszeri fejlődés, mely egész életen át tartó állapotot eredményez. Az autizmust a jelenkori ajánlások, már spektrumként írják le, ami egy szélesebb értelmezést tesz lehetővé. Tünetei láthatóak a reciprok kommunikáció fejlődésének minőségi sérülésében, sztereotíp, repetitív aktivitásokban, rugalmas viselkedés szervezés zavarában.

Mivel az orvosi értelemben vett gyógyítás nem lehetséges, mert az emberi fejlődés lehetséges útja, és egész életen át tartó állapot, jelenleg csak az autizmus specifikus gyógypedagógiai fejlesztések hozhatnak a viselkedésben és életminőségben pozitív változásokat. Ebben rejlik az ASD-KVÍZ program hiánypótló jelentősége. A kutatásom a fejlesztésben rejlő lehetőségeket mutatta be. A program fejlesztője az interjúban szakirodalmi leírásokra hivatkozva, bemutatta

a rendszer autizmus specifikumait, valamint a használatát és kitért a minden napokban is tapasztalható hatásaira. A gyógypedagógusokkal készült interjúk kapcsán, megbizonyosodtam arról, hogy a program számos lehetőséget kínál az autizmusban sérült területek fejlesztésére. A gyakorlati hasznosságát intézményünkben láthattam. A rendszer 12 fő fejezetből áll és több mint 3200 feladatot tartalmaz, ami komplex autizmus specifikus fejlesztést biztosíthat az érintettek számára.

8. KÖVETKEZTETÉSEK MEGÁLLAPÍTÁSOK

Arra a következtetésre jutottam, hogy a heti 2 óra intézményi keretek közötti fejlesztési lehetőség a programmal, kevés. A megkérdezett gyógypedagógusok, nem érzik elégnek és véleményük alapján hatásosabb lehetne, ha a szülőket is betudnánk vonni az otthoni ASD-KVÍZ használatába. Az érintett családokat széleskörben meg kellene ismertetni a fejlesztő programmal és annak távlati lehetséges hatásával, hasznával. A sérült készségek fejlesztése, az élet minden területére kiterjed. Abban segíthet, hogy a társadalom hasznos tagjává válhassanak a fiatalok és megtalálják a helyüket a való életben. A program 12. fejezete, nagyrészt a felnőtt autista személyeknek segít a munkahelyi beilleszkedésben és a szociális területeken. Valamint az önellátás, öngondoskodás oktatására is figyelmet fordított a rendszer készítője. Ami azért fontos, mert egy életen át fennálló állapotról beszélünk. Minden szülőben felvetődik a kérdés, hogy mi lesz a fiatallal, ha már nem tud gondoskodni róla.

A kezdeteknél Prekop Csilla autizmus specifikus gyógypedagógus, és szoros együttműködésben az ELTE Bárczi Gusztáv Autizmus Spektrum Pedagógiája szakirány munkatársai, szakmailag lektorálták, az első 1000 gyakorlatot. Fontosnak tartom a fejlesztő program, autizmusban érintett sérült területek fejlesztésének hatásosságának további kutatását. A jövő szempontjából fontos lenne. Hiszen az eredményeket látva, több intézmény becsatlakozhatna a módszer alkalmazásába, ezáltal segítve az eltérő fejlődésű gyermekeket, felnőtteket.

9. IRODALOMJEGYZÉK

Barthélémy C.,Fuentes J., Howlin P. Gaag.: Autizmus spektrum állapot. Autism-Europe: 2019.

Balázs A. mtsai: Tanterv pervazív fejlődési zavarban szenvedő (autista/autisztikus) gyermekeket nevelő-oktató általános iskolák számára. Budapest: Autizmus Alapítvány, 2010. 4-14.p

Bognár V. (szerk.) Láthatatlanok – Autista emberek a társadalomban. Budapest: Scolar,2010.

Bognár V,Bíró Andrea, Marossy-Dévai Zita: Autizmus-Tény-képek. Budapest: AOSZ, 2009.

Böhm Mónika.: Autizmus Spektrum Zavar Diagnosztika Differenciál Diagnosztika. Budapest: Bethesda gyermekkórház, 2018.

Sheffer Edith: Asperger gyermekei. Az autizmusfogalom gyökerei a bécsi náciizmusban. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2019. 403 o.

Czibere Csilla,Vígh Katalin: Ajánlások autizmussal élő gyermekek, tanulók kompetencia alapú fejlesztéséhez. Budapest: Sulinova, 2006.

Farkas, Németh, Réthelyi, Szuromi: Szakmai protokoll az autizmus spektrum zavar felismeréséhez és pszichiátriai ellátásához felnőttkorban, Budapest: NFSZK Nonprofit Kft,2020.

Győri M., Billédi K.: Atipikus diákok, segítő appok, tudományos evidenciák. Budapest:ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, 2018. 11-65.p.

Győriné Stefanik Krisztina: Az iskoláskorra vonatkozó prognózis kérdése autizmusban a korai képességmintázat és a naiv tudatelméleti vonatkozású viselkedések szerepe. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem, 2005.9-47.p

Lipcsey Réka: Lehet könnyebb! Útmutató integráló intézménybe járó autista gyermeket nevelő pedagógusok számára, Veszprém: AutisSpektrum egyesület, 2018.

Haselfux Péter: A félelem nem úr. Budapest: Effo kiadó, 1995.

Michael Rutter, Catherine Lord: Autizmus és pervazív fejlődési zavarok. Budapest: Kapocs Autizmus Alapítvány, 1997.

Mitzi Waltz: Az autizmus társadalmi és orvosi története. Budapest: NFSZK Nonprofit Kft,2015.

Stefanik K. : Alaptények az autizmusról – üzenet a gyógypedagógiának. Budapest: ELTE Eötvös kiadó és ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar,2011.

Stefanik K.: Bevezetés az autizmus spektrum zavarok sajátos viselkedési képébe és hátterébe. Budapest: ELTE BGGYK, 2016.

Stefanik K. - Alaptények Az Autizmusról - Üzenet A Gyógypedagógiának. Gyógypedagógiai szemle 2018-XLVI. 225-232.p.

Szeleczki István: Az AOSZ javaslatai az Országos Fogyatékosügy Program végrehajtásának 2019-2021.évekre vonatkozó intézkedési tervéhez. Budapest: AOSZ, 2018.

Csepregi A.–Stefanik K.: Autizmus spektrum zavarral élő gyermekek, tanulók komplex vizsgálatának diagnosztikus protokollja. Budapest: Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft, 2012.

Mesterházi Zsuzsa.: Inkluzív nevelés - kézikönyv a szakértői bizottságok működéséhez. Budapest : Educatio Társadalmi Szolgáltató Kht., 2008. 27-28.p.

Laborc Általános iskola: Pedagógiai program. Budapest.2007.

Michael Rutter: Autizmus: a kutatás és a gyakorlati munka egymásra hatása. – The Journal of Child Psychology and Psychiatry, Vol. 40. 169-188. AZ AUTIZMUS 60 ÉVE, Megjelent az Esőember 2001/1 számában. Budapest: AOSZ, 2001.

Michael Rutter, Catherine Lord: Autizmus és pervazív fejlődési zavarok. Budapest: Kapocs Autizmus Alapítvány, 1997.

Őszi Tamásné: Ajánlások az autizmus – specifikus alapszolgáltatások kialakításához a köznevelésben. Budapest: FSZK, 2016. 5.p.

Referencia-kézikönyv a DSM-5 diagnosztikai kritériumaihoz. American Psychiatric Association. Budapest: Oriold és Társai Kiadó,2014.

10. INTERNETES FORRÁSOK

ASD-Kvíz Autizmus- specifikus fejlesztő rendszer

<https://asdkviz.com/> [2023.01.26.]

Autizmus spektrum állapot, azonosítás, megértés, fejlesztés, Autism Europe.3.kiadás 2019.

[People-with-Autism-Spectrum-Disorder_Hungarian-version.pdf \(autismeurope.org\)](https://autismeurope.org/People-with-Autism-Spectrum-Disorder_Hungarian-version.pdf)

[2023.01.26.]

Michael Rutter Áttekintő tanulmányában, AZ AUTIZMUS 60 ÉVE fordította: Dr. Gallai Mária, Budapest: AOSZ, Esőember 2001/1 szám.

<https://aosz.hu/esoember/az-autizmus-60-eve/> [2023.01.26.]

Mars Alapítvány Az autizmus rövid története – kicsit másképp (2022.június 12.)

<https://marsalapitvany.hu/az-autizmus-rovid-tortenete-kicsit-maskepp/> [2023.01.26.]

Donald Grey Triplett: The first boy diagnosed as autistic, BBC News, 2021

John Donvan és Caren Zucker az In A Different Key: The Story of Autism című könyv alapján

[Donald Grey Triplett: The first boy diagnosed as autistic - BBC News](https://www.bbc.com/news/health-55888888) [2023.01.26.]

MMR ÉS AUTIZMUS ÖSSZEFÜGGÉSE: VISSZAVONVA. Budapest: AOSZ. Esőember 2010/1 száma.

[MMR és autizmus összefüggése: visszavonva | Autisták Országos Szövetsége \(aosz.hu\)](https://aosz.hu/mm-es-autizmus-osszefuggese-visszavonva)
[2023.01.26.]

Jogtár: (2011. évi CXCV. 4.§ 25. törvény a nemzeti köznevelésről)

[Köznev. tv. - 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről - Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye \(jogtar.hu\)](https://jogtar.hu/00000.kod.html?docid=138922) [2023.02.26.]

Jogtár:15/2013.(II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről

[15/2013. \(II. 26.\) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről - Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye \(jogtar.hu\)](https://jogtar.hu/00000.kod.html?docid=138922) [2023.02.26.]

Nagy Ágnes: DATA: személyre szabott ernyő esőembereknek, 2019.12.07.

[DATA: személyre szabott ernyő esőembereknek – Infovilág \(infovilag.hu\)](https://infovilag.hu)[2023.02.12.]

11. ÁBRAJEGYZÉK

1.ábra Autizmus elnevezései, saját készítésű ábra.....	14
2.ábra Autizmus spektrum szemlélet.....	15
3.ábra Autizmus spektrum a tünetek alapján.....	16

12. MELLÉKLETEK

1.sz. melléklet:

Farkas Jánossal az ASD-Kvíz megalkotójával készült interjú kérdései

1. Mi volt az ok, hogy megírta az ASD-KVÍZ fejlesztő rendszert?
2. Milyen képzettség tette lehetővé a program megírását?
3. Milyen előző ismeretei voltak az oktatásról?
4. Hogyan jött létre az online fejlesztő rendszer?
5. Mire alapozták a gyakorlatok fejlesztő hatását?
6. Autizmus specifikus szakmai háttérrel ki segítette?
7. Az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Karán egy tudományos hatás vizsgálatra készültek. Milyen stádiumban van napjainkban a kutatás?
8. Jelenleg a program előfizethető, illetve regisztráció után egy napig ingyenesen használható. Az autizmusban érintett gyermeket nevelő családok körében, mennyire ismert és elterjedt?
9. Mennyire alkalmazzák fejlesztésre a pedagógusok az intézményekben? Esetleg létezik valamilyen statisztika?
10. Milyen vissza jelzések érkeznek, a hatásossággal kapcsolatosan?
11. Az intézményes ellátásból kikerülve, az autizmussal élő fiatalok fejlesztésében hogyan tud segíteni a program?
12. Az oldalon elérhetőek külföldi szakirodalmi cikkek fordításai. Mely téma iránt volt kiemelkedő érdeklődés az olvasók részéről?
13. A program megalkotójaként módszerről előadást tartott a X. Nemzetközi Autizmus Kongresszuson, és a média is foglalkozott a témával. Van esetleg azóta külföldi érdeklődés, megkeresés?
14. Milyen terveik vannak a jövőben, a fejlesztő rendszerrel kapcsolatban?

2.sz. melléklet:

A gyógypedagógusokkal készült interjú kérdései. ASD-Kvíz gyakorlati tapasztalatairól.

1. Életkor,
2. Hogyan ismerte meg a programot?
3. Mióta alkalmazza a fejlesztések kiegészítésére?
4. Csoportos vagy egyéni fejlesztések alkalmával használja?
5. Hogyan látja, a program felhasználói oldalát? Könnyű vagy nehéz a kezelhetősége?
6. Mi a program használatának a legnagyobb előnye és van-e hátránya?
7. Tapasztalata szerint a gyerekek szívesen dolgoznak a programmal? Motiválja őket, hogy számítógépen dolgozhatnak?
8. A gyermekeknek vannak kedvenc témaköreik?
9. Milyen készségek fejlesztésében adhat segítséget az online program?
10. A fejlesztéseken végzett gyakorlatok, segítenek-e megoldani, vagy megelőzni az osztályteremben előforduló konfliktusokat, viselkedési problémákat?
11. Szülőknek szokta-e ajánlani a program használatát, otthoni fejlesztési lehetőségként?

3.sz. melléklet Nyilatkozat

 MATE
MAGYAR AGRÁR- ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM

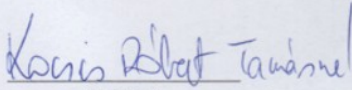
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Cím: 7400 Kaposvár, Guba S. u. 40.
Tel.: +36-82/505-800
Honlap: <https://uni-mate.hu>

NYILATKOZAT

Alulírott **Kocsis Róbert Tamásné**, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem **Kaposvári Campus, Tanulásban akadályozottak pedagógiája – Pszichopedagógia szakirány** nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023. április 27.

Hallgató

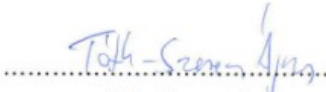
NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot záróvizsgán történő védelemre javaslom / nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Kaposvár, 2023. 04. 27.

Belső konzulens

*Kérjük a megfelelőt aláhúzni!

Köszönetnyilvánítás

Köszönöm Tóth-Szerecz Ágnes konzulensemnek a szakdolgozat során adott hasznos, jó tanácsait. Hálásan köszönöm Farkas Jánosnak, hogy a program bemutatásával, segítséget nyújtott dolgozatom elkészítéséhez. Továbbá köszönöm iskolám vezetőségének és pedagógusainak, akik hozzájárultak szakdolgozatom elkészítéséhez és minden kollegának, akik a tanulmányaim alatt a hiányzásomat biztosították, és a támogatást, amit kaptam tőlük. Köszönet a családomnak, akik végig támogattak a tanulmányaim során. Külön köszönet Vigh Katalin gyógy-pedagógusnak, hogy kezdeteknél bátorított és segített, emléke örökké velem marad.

A SZAKDOLGOZAT TARTALMI KIVONATA

Dolgozat címe: SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNY ÉS INTERNET

Online program fejlesztési lehetőségei az SNI gyermekek oktatásában

A dolgozatot készítő hallgató neve: Kocsis Róbert Tamásné

MATE Kaposvári Campus

Neveléstudományi Intézet

Gyógypedagógiai Tanszék

Tanulásban akadályozottak pedagógiája – Pszichopedagógia Szakirány

Levelező tagozat

Belső témavezető: Tóth-Szerecz Ágnes, egyetemi tanársegéd

Kulcsszavak: autizmus, fejlesztés, internet, ASD-KVÍZ,

Szakedolgozatom az autizmus specifikus fejlesztés egyik lehetséges módszerének a vizsgálatával és gyakorlati tapasztalataival foglalkozik. Informatikai eszközön, multimédiás program segítségével az egész életen át tartó tanulás megvalósítható. Szakirodalmak segítségével, kitértem az autizmus spektrum zavar történelmi múltjára és jelen kutatási eredményekre.

Kutatásom módszertanaként kvalitatív kutatási módszert, személyes strukturált interjút alkalmaztam, mellyel az ASD-KVÍZ multimédiás program bemutatását, lehetséges fejlesztő hatását, gyakorlati tapasztalatait tártam fel. Arra a megállapításra jutottam, hogy a fejlesztő hatás a megmutatkozásához, több óraszámra lenne szükség a rendszer alkalmazására. Az intézményi keretek között a fejlesztő hatás látható autista tanulók viselkedésének változásán, de nem mondható elégségesnek.